

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**EKONOMSKA POLITIKA GRČIJE,
NAJMANJ RAZVITE ČLANICE EU**

Ljubljana, april 2004

DARIJA STANKOVIČ

IZJAVA

Študentka Darija Stankovič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom profesorja dr. Zarjana Fabjančiča in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis _____

KAZALO

	stran
1. UVOD	1
2. GOSPODARSKA IN POLITIČNA UREDITEV DRŽAVE	2
2.1. GEOGRAFSKE IN DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	2
2.2. POLITIČNA UREDITEV	3
2.3. GOSPODARSTVO	4
3. RAZVOJ GRŠKEGA GOSPODARSTVA DO VSTOPA V EMU	6
3.1. FISKALNA POLITIKA	9
3.2. MONETARNA POLITIKA	9
4. GRČIJA NA PREHODU TISOČLETJA	11
4.1. GOSPODARSTVO ZADNJEGA DESETLETJA	11
4.1.1. OSNOVNE PREDNOSTI IN SLABOSTI GOSPODARSTVA	12
4.1.2. MAKROEKONOMSKA PODOBA	12
4.2. EKONOMSKA POLITIKA SODOBNE GRČIJE	16
4.2.1. FISKALNA POLITIKA	19
4.2.1.1. DAVČNA REFORMA	21
4.2.2. MONETARNA POLITIKA	22
4.2.3. BLAGOVNA MENJAVA	23
4.2.4. ZAPOSLENOST, PLAČE IN CENE	24
4.2.5. PRIVATIZACIJA	25
4.3. PREHOD NA EMU	27
4.4. PLAČILNA BILANCA	27
4.5. ZUNANJI DOLG	28
5. EKONOMSKA POLITIKA IN VIZIJA PRIHODNOSTI	30
6. POMEMNEJŠI RAZVOJNI PROJEKTI	33
6.1. PROGRAM REGIONALNE PODPORE 2000 – 2006	33
6.2. RAZVOJ MAJHNIH IN SREDNJE VELIKIH PODJETIJ	36
6.3. OLIMPIJSKE IGRE 2004	38
7. SKLEP	38
8. LITERATURA	40
9. VIRI	41
10. SLOVARČEK TUJIH IZRAZOV	

1. UVOD

Grčija si je kot najmanj razvita članica Evropske unije v bližnji in v daljni preteklosti zastavila veliko optimističnih ekonomskih ciljev, s katerimi je želela in si še vedno prizadeva doseči zahtevane evropske standarde. Vedno je bila na repu Evrope, a vseeno njena pravnomočna članica že od začetka evropskega združevanja, leta 1981. Grčija je izredno zanimiva država za proučevanje ekonomskih in drugih dejavnikov skozi kompleksno študijo ekonomske politike države. Kot taka odpira možnosti številnim drugim ekonomskim vsebinam.

Namen dela je predstaviti izzive, dosežke in neuspehe ekonomske politike države, za katero je značilna pestrost in nehomogenost na skoraj vseh socio-ekonomskih področjih. Delo skuša dogodke strniti in povzeti tako, da bo bralcu približalo, kako se je ta sredozemska država prebijala skozi različna razvojna obdobja: od prvotnega programa prilagajanja Evropski uniji, ki je bil ključni cilj grške ekonomske politike v začetku devetdesetih let – takrat sta bila za Grčijo značilna revščina in nerazvitost v primerjavi z Evropsko unijo – prek prehoda na novo evropsko valuto ob začetku leta 2001 do sodobnega obdobja grške ekonomije v novem tisočletju, ko so že močno vidni nekateri pozitivni rezultati ukrepov ekonomske politike. Kljub posameznim uspehom pa se Grčija še vedno bori z inflacijo, državnim dolgom, javno porabo in nezaposlenostjo. Ostane dejstvo, da so nekatere kandidatke za članstvo v Evropski uniji, kot je denimo Slovenija, Grčijo že zdavnaj presegle po marsikaterem gospodarskem kazalcu.

V drugem poglavju je opisana gospodarska in politična ureditev države, navedenih je nekaj najpomembnejših demografskih kazalcev; oba dela sta pomembna za razumevanje kasnejših opisov ukrepov ekonomske politike in posledic izvajanja.

Tretje poglavje opisuje obdobje grške ekonomije pred vstopom v Evropsko monetarno unijo, ki je za grško gospodarstvo pomenil eno večjih prelomnic. To poglavje je tudi osnova kompleksnega četrtega poglavja.

Četrto poglavje vsebuje bolj kompleksen prikaz konkretnega izvajanja ukrepov ekonomske politike na različnih področjih gospodarstva, ki so Grčijo pripeljali do gospodarskega stanja, v katerem se nahaja danes. Poglavje predstavlja makroekonomsko podobo Grčije v zadnjem desetletju, ukrepe fiskalne in monetarne politike, davčno reformo, problem nezaposlenosti in druge pomembne teme. Zaključni se s povzetkom dosežkov in vizijo prihodnosti.

Kot zanimivost so v predzadnjem poglavju opisani nekateri razvojni projekti, med katere sodijo obsežen program regionalnega razvoja, politika podpore in razvoja majhnih in srednje velikih podjetij ter finančna plat investicije za izvedbo olimpijskih iger 2004.

Na koncu je podan sklep, ki na kratko zaokroži celotno vsebino diplomskega dela.

2. GOSPODARSKA IN POLITIČNA UREDITEV DRŽAVE

2.1. GEOGRAFSKE IN DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

Po državno politični ureditvi je Grčija republika, uradni naziv pa je Helenska republika. Površina celotnega ozemlja znaša 131.940 km². Število prebivalcev je 10,6 milijonov. Grčija leži med tremi morji: Egejskim, Jonskim in Sredozemskim, meji na Albanijo, Bolgarijo, Turčijo in nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo. Skupna dolžina meje znaša 1228 km. Dolžina obale je 13.676 km. Ozemlje je gorato in se največkrat strmo spušča v morje, razdeljeno je na številne polotoke in sestavljeno iz številnih otoških skupin, skupno število otokov je okrog 2000. Orne zemlje je 22% vsega ozemlja, namakalnih površin je 14.220 km² (World Factbook, 2002).

Glavno mesto so Atene s 3,1 milijona prebivalcev, druga pomembna mesta so: Solun (1 mil. prebivalcev), Patras (0,3 mil. prebivalcev) in Larisa (0,3 mil. prebivalcev). Atene so politično, gospodarsko in univerzitetno središče Grčije. Uradni jezik je grški, poslovni jeziki so angleški, nemški in francoski. Grki sestavljajo 98% vseh prebivalcev, 2% pa sestavljajo Makedonci, Turki, Albanci, Bolgari in drugi. Volilno pravico imajo vsi državljani, ki dopolnijo 18 let starosti. Po verski razdelitvi je v Grčiji 98% ortodoksnih Grkov (grška pravoslavna veja), 1,3% je muslimanov in 0,7% drugih (Jare, 2001, str. 2).

Slika 1: Obmejne regije in morska lega Grčije

Vir: [URL: www.ir.iid.edu], 16.5.2001.

Pregled starostne strukture prebivalcev pokaže, da je 14,6% prebivalcev starih do 14 let, 67,1% od 15 do 67 let starosti in 18,1% nad 68 let. Le v zadnji starostni skupini je več žensk kot moških.

Letna rast populacije je po oceni za leto 2002 0,2%. Rodnost je za leto 2002 ocenjena na 9,82/1000 prebivalcev, umrljivost 9,79/1000 prebivalcev, neto migracija pa znaša 1,96/1000 prebivalcev.

Aktivnega prebivalstva je 4,37 milijona (ocena za leto 2002), od tega jih je v storitvenih panogah zaposlenih 60%, v industriji 20% in še vedno velik delež v kmetijstvu: 20% (EUBFN Country Profile, 2004, str. 3).

Slika 2: Administrativne regije v Grčiji

Vir: Gateway to the European Union. [URL: http://europa.eu.int/abc/maps/index_en.htm], 2004.

Grčija je glede na visoko geografsko pestrost razdeljena na deset geografskih in sedem administrativnih enot – regij.

Geografske regije so: 1. Atene in širše območje Aten, 2. osrednja Grčija in Eubeja, 3. Peloponez, 4. Jonski otoki, 5. Epir, 6. Tesalija, 7. Makedonija, 8. Trakija, 9. Egejski otoki in 10. Kreta.

Administrativne regije so: 1. Atika in Egejski otoki, 2. Osrednja in Zahodna Makedonija, 3. Peloponez in Zahodno osrednja Grčija, 4. Kreta, 5. Tesalija, 6. Epir in 7. Vzhodna Makedonija in Trakija.

2.2. POLITIČNA UREDITEV

Sistem ustavne ureditve, ki določa parlamentarno republiko, je bil utemeljen leta 1975. Ustava določa enodomnost parlamenta s 300 člani, ki jih po načelu proporcionalnosti volijo za štiriletno dobo, predčasna razrešitev pa je prav tako možna.

Leta 2000 so bile izvedene zadnje predsedniške volitve, naslednje bodo marca 2005. Predsednik nima izvršilne pravice. Izvoljen je za petletni mandat in sicer z dvotretjinsko večino, v tretjem volilnem krogu pa vsaj s tripetinsko večino. Če tudi tretji volilni krog ni uspešen, volilni parlament razpustijo in predsednika izvolijo na podlagi metode enostavne večine (več kot 50% glasov) poslancev novega doma. Marca 2000 je bil za predsednika države ponovno izvoljen Kostas Stefanopoulos, in sicer po drugem načinu in že po prvem krogu.

Vlada je sestavljena iz ministrskega sveta, ki ima izvršilno pravico, vodi pa ga predsednik vlade. Panhelensko socialistično gibanje (Pasok) je bilo ponovno izvoljeno aprila 2000, za predsednika vlade pa Costas Simitis. Naslednje parlamentarne volitve bodo aprila 2004, izvajajo jih namreč na štiri leta. Ministrov je osemnajst in zajemajo področja: 1. Egej, 2. kmetijstvo, 3. kultura, 4. razvoj, 5. izobraževanje in verske zadeve, 6. okolje, načrtovanje mest in javna dela, 7. zunanje zadeve, 8. zdravje, 9. notranje zadeve, javna administracija in decentralizacija, 10. pravo, 11. delo in socialno varstvo, 12. pomorska veletrgovina, 13. nacionalna obramba, 14. nacionalna ekonomija in finance, 15. severna Grčija (Makedonija in Trakija), 16. mediji in vladni predstavnik za tisk, 17. javni red, 18. transport in komunikacije (EIU Country Report, 2001, str. 4).

Poglavitne politične stranke so: panhelensko socialistično gibanje (Pasok), Nova demokracija (ND), grška komunistična partija (KKE), koalicija levih in naprednih sil (Synaspismos), demokratično socialistično gibanje (Dikki) (EIU Country Report, 2001, str. 7).

2.3. GOSPODARSTVO

Nacionalna valuta je bila do leta 2001 dragma, od 1. januarja 2001 je Grčija po prestopu k Evropski monetarni uniji prevzela evro. Poleg članstva v Evropski uniji (od leta 1981 v tedanji Evropski skupnosti) pa je Grčija članica naslednjih mednarodnih gospodarskih organizacij: WTO, OECD, ICC, IMF, IBRD in številnih manjših (World Factbook, 2002).

Leta 2000, tik pred vstopom v EMU, je znašal bruto domači proizvod na prebivalca 17.200 USD, letna stopnja rasti BDP pa je istega leta znašala 3,8% (Jare, 2001, str. 2).

Grčija se uvršča med najrevnejše med državami članicami Evropske unije. Na skromno rast gospodarstva vplivajo številni dejavniki: razmeroma visok delež kmetijstva v strukturi BDP (9%), prevladujoč delež državne lastnine, razmeroma majhna industrijska baza, nerazvita infrastruktura, breme kreditov, najetih v osemdesetih letih, kriza na Balkanu itd. (Jare, 2000, str. 72).

Izvajanje stabilne ekonomske politike in uvajanje gospodarskih reform sta poglavitna cilja, s katerimi je želela grška vlada državo približati maastrichtskim kriterijem. Kar 60 odstotni delež BDP prispeva javni oziroma državni sektor, zato so se lotili tudi gospodarskih strukturnih reform, povezanih s privatizacijo. Grška vlada je sprejela obsežen program, s katerim naj bi v zasebno last prešla večina državnih podjetij, nekatere banke, telekomunikacijske družbe, elektrogospodarstvo in drugo (Jare, 2000, str. 72).

Tabela 1: Osnovni gospodarski kazalci do vstopa v EMU

Leto: 1997	1998	1999	2000
Bruto domači proizvod (BDP) po tekočih cenah (v milijardah USD):			
119,90	120,80	149,20	181,90
Letna stopnja rasti BDP po stalnih cenah (v %):			
3,20	3,70	3,00	3,80
BDP na prebivalca po tekočih cenah (v USD):			
11,42	11,40	13,90	17,20
Letna stopnja inflacije (v %):			
5,50	4,80	2,60	3,10
Izvoz FOB (v milijardah USD):			
11,16	10,59	12,40	15,80
Uvoz CIF (v milijardah USD):			
26,96	27,02	27,70	33,90

Vir: Jare, 2001, str. 2.

V zadnjih letih vidi Grčija velik potencial za svoj gospodarski razvoj v možnosti vzpostavljanja premoči na Balkanu, predvsem v Jugoslaviji, Bolgariji in Makedoniji (Ministry of Foreign Affairs, str. 1). Novembra 2000 je minister za gospodarstvo tem državam ponudil 450 milijonov dolarjev pomoči, od tega Jugoslaviji takojšnjo investicijo v vrednosti 15 milijonov dolarjev, kot pomoč pri pomanjkanju električne energije. Minister je podpisal tudi začasen dogovor, ki štirim grškim podjetjem v nadaljnjih petih letih omogoča investiranje 250 milijonov dolarjev. Prav tako je Grčija edina država, ki se pojavlja kot povezovalka med sprtimi krogi na Balkanu. Konec leta 2000 je bila ob sponzorstvu ameriških nevladnih organizacij sklicana mednarodna konferenca z naslovom Projekt etničnih odnosov, ki je združila vladne predstavnike Albanije, Jugoslavije in Kosova in odprla možnosti za nadaljnje pogovore med sprtimi stranmi, Grčijo pa postavila v vlogo t.i. 'poštenega posrednika' med njimi. Vlogo Grčije podpirajo tudi ZDA, saj zaupajo grški zunanji politiki pod vodstvom sedanje Simitisove vlade, ki vztraja, da mora biti na kritičnem območju vzpostavljena visoka stopnja avtonomije, a nikakor ne na podlagi odcepitve oziroma spremembe mej (EIU Country Report, 2001, str. 16).

Olimpijske igre 2004 bodo zahtevale ogromna denarna sredstva, saj bodo Grki poleg stroškov organizacije in izgradnje športnih in spremljajočih objektov vlagali tudi v novo prometno povezavo, in sicer: v železnico od mednarodnega letališča do središča mesta in arene ter v dodatne tramvajske linije po mestu (Galpin, 2003, str. 1). Izgradnja podzemne železnice v Atenah pa je že uresničena.

Priprave na olimpijske igre so ves čas za planiranim časovnim potekom, organizacijski komite pa stalno ovirajo osebna neskladja. Kar šest največjih izvršilnih direktorjev je leta 2000 odstopilo ali moralo odstopiti. Država je bila novembra 2000 deležna celo začasne inšpekcije Mednarodnega olimpijskega komiteja, še vedno pa obstaja strah, da bodo igre tako neorganizirane, da lahko postanejo nacionalna sramota (EIU Country Report, 2001, str. 13).

3. RAZVOJ GRŠKEGA GOSPODARSTVA DO VSTOPA V EMU

Leta 1981 je Grčija vstopila v Evropsko skupnost, kasneje v Evropsko unijo. Precej slabo gospodarsko stanje v primerjavi z drugimi članicami, razen Irske in Portugalske, je privedlo do nujno potrebnega uvajanja in izvajanja programa prilagajanja. Ta se je začel leta 1991 in je bil planiran srednjeročno, rezultati pa naj bi bili vidni že konec leta 1993. Cilji programa prilagajanja so bili preveč visoko zastavljeni, zato večina ni bila uresničena. Poglavitni cilji so bili: zmanjšanje zunanjskega dolga, izboljšanje plačilne bilance, ki bi iz veliko previsokega primanjkljaja prešla na rahli presežek, znižanje inflacije, zmanjšanje javne porabe in krčenje obsežnega javnega sektorja ob vzporedno potekajočem programu stabilizacije rasti nominalnih plač in pokojnin javnega sektorja. Na fiskalnem področju se je izvajala davčna reforma z neuspešnim poskusom preprečevanja davčnih utaj s pomočjo zniževanja davčnih izdatkov in s premalo ostrim prepričevanjem javnosti, da je davke potrebno plačevati. Javni dolg se na račun neuspešnosti programa davčne reforme in neopaznega zmanjševanja javnih izdatkov ni prav nič zmanjšal.

Nujno je bilo odpraviti posledice prevelike zaposlenosti v javnih sektorjih, ki je v osemdesetih letih skočila za celih 30% in drastično povečala javne izdatke. Planirano je bilo 10% zmanjšanje števila zaposlenih in s tem zmanjšanje javnega dolga, kar bi dodatno omogočil tudi načrtovani proces privatizacije.

Poleg plač naj bi ustavili tudi naraščanje pokojnin. Ob odhodu zaposlenih v javnem sektorju v pokoj naj bi na dva upokojena zaposlili le enega novega. Upokojenci naj bi začeli prejemati pokojnine šele ob zakonsko določeni starosti – tudi tisti, ki so šli predčasno v pokoj. Med zaposlenimi pa so manjkali ustrezen kader, pravilen in pošten način izbire profesionalno usposobljenih kadrov, možnosti dodatnega izobraževanja in nagrajevanja zaposlenih, odprava avtomatičnega vzpona posameznika na boljše delovno mesto samo na podlagi delovne dobe ter nenazadnje izboljšave na področju izobraževanja.

Država naj bi veliko vlagala v infrastrukturo, telekomunikacije in tehnološke izboljšave v industrijskih panogah ter izboljšala področje zdravstva.

Strukturne spremembe so bile v letih od 1960 do 1995 v Grčiji izredno počasne. Delež kmetijstva v domačem proizvodni se je v prid industrije zniževal tako počasi, da velikih sprememb ni bilo opaziti vse tja do sredine devetdesetih. Delež kmetijstva v domačem proizvodni se je v 35 letih do leta 1995 zmanjšal le za 12%, medtem ko je industrija z gradbeništvo in predelovalno industrijo vred v istem obdobju povečala svoj delež le za 5%. Prav tako bi bilo pričakovati velike spremembe v korist deleža storitvenih dejavnosti, katerih delež se je v škodo drugih panog v obdobju od 1960 do 1995 povečal le za 7,4 odstotka. Po strukturi zaposlenih se je delež zaposlenih v kmetijstvu v tem obdobju več kot razpolovil, v sektorju storitev pa se je več kot podvojil, kar kaže, da se je aktivno prebivalstvo preselilo v navidez donosnejšo panogo storitev, a je bila ta očitno premalo produktivna. S takimi podatki se je Grčija uvrstila na rep EU članic. Sâmo članstvo torej ni spodbudilo nobenih gospodarskih sprememb, potreben je bil program in striktno izvajanje le-tega, da bi Grčijo vsaj približali evropskemu povprečju. V osemdesetih letih se je povprečna letna stopnja rasti bruto domačega proizvoda gibala okrog slabega odstotka, medtem ko je v OECD stopnja v letnem povprečju znašala 2,25%. Letna povprečna inflacija v istem obdobju je znašala kar 21% letno, več kot 3 krat višja je bila od povprečja članic OECD.

Tudi predelovalna industrija ni kazala nobene rasti in je razvojno zaostajala, storilnost dela pa je sredi osemdesetih let celo padala, predvsem zaradi strukturne razdrobljenosti. Ta je bila vzrok za zaviralni trend vlaganj v razvoj in moderno tehnologijo ter v zaposlovanje strokovnih in znanstvenih kadrov ob dovolj visokih plačilih. Podjetja so bila majhna družinska podjetja, pretežni del dejavnosti pa je potekal v tradicionalnih panogah: hrana in pijača, tobak, tekstil, usnjeni izdelki, pohištvo, tiskarstvo. Država je dodatno poskrbela za onemogočanje razvoja z zaščito panog pred zunanjo konkurenco, neprilagajanjem svetovnim trendom vse do vstopa v EU, slabimi možnostmi financiranja naložb v nova podjetja in tehnologijo, administrativno-birokratskimi ovirami in preštevilnimi spremembami zakonodaje, ki jim ni bilo več mogoče slediti. Pomorski prevoz, v katerem je bila Grčija od nekdanje največje v evropskem merilu, in turizem, ki je prav tako velik vir državnega dohodka, je v osemdesetih letih precej skrčila svetovna gospodarska kriza (Komatar, Sočan, Verbič, Zager, 1988, str. 5).

Nizka kupna moč, gospodarska zaostalost in razdrobljenost, počasnost reform in nefunkcionalen državni aparat so razmere, ki so bile značilne za Grčijo do začetka devetdesetih, ko so bile nujno potrebne velike spremembe. Leto 1990 je namreč prineslo ogromna makroekonomska nesorazmerja in mikroekonomske spremembe. Ob šibki vladi, neučinkovitem protiinflacijskem sistemu, špekulacijah z domačo valuto in splošnem nezaupanju je bila leta 1990 rast bruto domačega proizvoda kljub rahli oživitvi ob zaključku stabilizacijskega programa iz leta 1986/87 komaj 0,1%, medtem ko je bila povprečna rast v državah članicah OECD 2,6%. Cene potrošniških dobrin so se v letu 1990 dvignile s 14,4% v prejšnjem letu na visokih 20%. Tekoči zunanji dolg je v istem letu dosegel 5,4% bruto domačega proizvoda.

Nova vlada je bila ustanovljena spomladi 1990. Na prvo mesto je bil postavljen cilj: zmanjšanje in nadziranje javnega dolga in naraščajočih plač pre-številnih zaposlenih v javnem sektorju, ki so se dvignile na skoraj 25% bruto domačega proizvoda. Naraščali so tudi davki in cene javnih storitev. Končni cilj srednjeročnega programa nove vlade, ki se je izvajal v letih 1991–1993, je imel trojno razsežnost: 1. močno znižanje inflacije, in sicer na 7% letno rast, 2. znižanje javnega dolga na 3% BDP in 3. zmanjšanje tekočega zunanjega primanjkljaja na 3% BDP ob rahlem povečanju domačega povpraševanja in zmanjšani stopnji rasti plač na 9% letno. S tržno usmerjenimi institucionalnimi in strukturnimi reformami je država želela obenem zmanjšati mikroekonomska nihanja. Na podlagi tako zastavljenega načrta mikro- in makroekonomskega srednjeročnega programa je Grčija od EU članic prejela posojilo v višini 2,2 milijardi ECU (OECD Economic Surveys, 1990, str. 9).

Vlada je leta 1991 začela izvajati še nekaj dodatnih reform in programov: reformo javnega sektorja, omenjene spremembe plač, reorganizacijo javne administracije in povečanje njene učinkovitosti, reformo pokojninskega sistema, kompleksen proces privatizacije javnih podjetij in ustanov, program izvajanja politike konkurenčnosti ter program ekoloških izboljšav.

Po novem pokojninskem zakonu iz leta 1990, ki je veljal za vse sektorje, a se je najbolj poznal na javnem, so upokojencem odvzeli veliko ugodnosti iz sistema osemdesetih let ter s tem privarčevali 2% od letnega BDP v letu 1991. Javni izdatek se je zaradi povečanega števila upokojencev ponovno vrnil na slabše stanje – 3% BDP. Dodatni ukrepi, kot posledica ponovnega povečanja, naj bi se izvajali postopno, da ne bi oškodovali zaposlenih tik pred upokojitvijo. Ukrepi so vključevali naslednje spremembe: 1. minimalno število let

delovne dobe v javnem sektorju se je močno dvignilo (na primer: za ženske, zaposlene v javnem sektorju, za 10 let, torej minimalno 25 let delovne dobe); 2. pokojnino lahko upokojenci prejema že, ko napolnijo določeno starost (ženske 58 let, moški 60 let) in ne takoj po upokojitvi, ki je lahko tudi veliko predčasna (35 ali 40 let star upokojenec, na primer), kot je bila praksa do tedaj; 3. prispevki za pokojnine so se povečali za vse, ki so se zaposlili v javnem sektorju po letu 1990, medtem ko so se prispevki v zasebnem sektorju povečevali veliko počasneje; 4. določena je bila največja možna pokojnina v javnem sektorju. Ponovno je bila definirana delovna tveganost posameznih poklicev in zmanjšane so bile ugodnosti invalidskih upokojencev.

Neučinkovitost javne administracije in preveliko število zaposlenih, pomanjkanje usposobljenih kadrov in uhajanje strokovnega kadra v tujino oz. delno v privatni sektor so bila nekatera izmed področij, kjer so bile potrebne izboljšave. Ena izmed rešitev je bil restriktivni plačilni sistem zaposlenih, katerih plača naj se ne bi dvigovala na osnovi avtomatičnega prilagajanja inflaciji, ampak bi bila rast precej nižja in bi bila obenem primerljiva in ne višja od plač v zasebnem sektorju. Novi zakon o stankah iz leta 1990 je določal pravno omejitev stank z zagotavljanjem minimalnega obsega delovanja javnega sektorja v času stanke. Številne stanke so namreč občasno ustavljale normalni poslovni tok življenja.

Reorganizacija in navedene spremembe ter sočasna privatizacija določenega dela javnega sektorja naj bi precej izboljšali stanje javnega dolga. Ne eno ne drugo ni potekalo po načrtu.

Privatizacija naj bi na prvem mestu vplivala na spremembo pri velikih javnih podjetjih, ki so skozi daljša obdobja prispevala samo izgubo. Njihov skupni primanjkljaj je namreč znašal kar 5% BDP, ne upoštevajoč telekomunikacij in proizvodnje električne energije. Podjetja so kljub ogromnim izgubam zaradi stalne državne podpore še vedno delovala. Popolne reorganizacije ali celo likvidacije nekaterih podjetij so bile več kot potrebne. Slednje naj bi veljale le za majhno število podjetij. S pravilno izvajano privatizacijo naj bi se bistveno zmanjševal proračunski primanjkljaj. Uvedena je bila tudi delna privatizacija za manj kot polovico vrednosti javnega podjetja, gre predvsem za najpomembnejša področja državne lastnine: telekomunikacije, promet in transport, električna energija. Projekt privatizacije se je izkazal za veliko bolj kompleksnega, kot je bilo videti. Številne ovire so ga tako upočasnile, da se je dejansko začel izvajati šele leta 1992. Leta 1991 je bilo privatiziranih oziroma likvidiranih le 19 majhnih industrijskih in nekaj storitvenih podjetij ter ena manjša banka. Samo štirje izmed njih so imeli tuje vlagatelje.

Podjetja so se prodala po izredno nizki ceni, veliko zaposlenih, ki so ostali brez službe, pa je bilo podprtih s strani vlade s prekvalifikacijo, posebnimi finančnimi sredstvi za samozaposlitev ali enoletno zagotovljeno mesečno plačo. Leta 1992 naj bi se privatizacija pospešila. Privatizirali so dve veliki podjetji, okrog sedemdeset čakajočih pa je bilo v načrtu v naslednjih nekaj letih. Večina teh podjetij je imela dolgoletne izgube in velike dolgove, tržna cena je bila izredno nizka, prodano premoženje likvidiranih podjetij pa je bilo namenjeno delnemu pokrivanju dolgov. Ob uspešno zaključeni privatizaciji naj bi kljub majhnim dejanskim iztržkom prodaja imela pozitiven vpliv na gospodarstvo, oživitev propadlih podjetij pa bi prispevala k porastu BDP ter odprla nova delovna mesta.

Politika konkurenčnosti ob koncu osemdesetih je prispevala k spuščanju zasebnega sektorja v do tedaj javne ustanove: bolnišnice, telekomunikacije, televizijske postaje,

država pa je prenehala monopolno posegati na področje določanja cen proizvodov in storitvam zasebnega sektorja, s čimer naj bi omogočila konkurenčno obnašanje večine tržnih segmentov (OECD Economic Surveys, 1990, str. 61).

Kljub vsem naporom države pa je vedno prihajalo do nepričakovanih zaviralnih dejavnikov pri izvajanju programov. Prvi, ki se je pojavljal predvsem pri privatizaciji, je bil prepočasen administrativni aparat. Na drugi strani pa je nepravilno vrednotenje letnih gospodarskih rezultatov vodilo k nepravilni sliki gospodarskega stanja, predvsem se je to kazalo na področju zdravstva, šolstva in prometa.

Javni primanjkljaj naj bi se znižal, a so se zaradi slabe kakovosti javnih storitev na omenjenih področjih prebivalci obrnili k zasebnim ponudnikom istih storitev, ki so stroške prebivalstva močno zviševali. Na račun slabe kvalitete državnih storitev se je torej krepil zasebni sektor, stroški prebivalstva pa so se povečevali.

3.1. FISKALNA POLITIKA

Grki so si na fiskalnem področju zastavili ambiciozne cilje: občutni porast državnih dohodkov kot rezultat programa prilagajanja. Porast državnih dohodkov bi pomenil kar dve tretjini padca javnega dolga v letu 1991. Razširili naj bi davčno osnovo in zmanjšali davčne nepravilnosti in utaje, slednje predvsem s povečanjem stroškov luksuznih dobrin in nepremičnin. Dohodek države bi se na račun davčne reforme v letu 1991 povečal za skoraj 2% BDP. Vlada je poleg uvedbe visokih davkov na nepremičnine omejila rast plač v javnem sektorju (OECD Economic Surveys, 1990, str. 57).

Program prilagajanja ni bil uspešno izveden, zato so ga podaljšali do leta 1994. Javni dolg je v letu 1991 padel na 16% namesto planiranega padca na 13% BDP. Davčni sistem ni bil učinkovit in utaje davkov se niso zmanjšale. Potrošnja je bila glede na proračun previsoka. Tudi proces privatizacije ni potekal niti približno po načrtih, zato ni prinesel načrtovanega 7% dohodka v državni proračun. V skoraj vseh postavkah so se kazali veliki primanjkljaji. Celotni državni dohodki so porasli za 27% namesto za načrtovanih 46%. Na področju prikazovanja dodane vrednosti so se pojavile številne prevare, posredni in poslovni davki so naraščali veliko počasneje, kot je bilo predvideno. Nekoliko bolj uspešna je bila pokojninska reforma (OECD Economic Surveys, 1991, str. 17).

3.2. MONETARNA POLITIKA

Na monetarnem področju je vlada v času programa stabilizacije v drugi polovici osemdesetih dosegla kar nekaj uspehov. Zaradi uravnavanja obrestnih mer so se donosi vrednostnih papirjev javnega sektorja približali tržnim stopnjam. Zaradi krepitve konkurenčnosti na finančnem trgu je Banka Grčije ukinila obvezno investicijsko razmerje v zakladnih menicah, sredstva, zbrana od komercialnih bank, ki so bila dotlej namenjena financiranju javnega sektorja, pa so se preusmerila v sklade socialnega zavarovanja, in sicer v takem znesku, v kakršnem so javna podjetja uspela znižati svoj dolg. Leta 1991 je bil odpravljen zunanji nadzor nad investiranjem Grkov v vrednostne papirje in nepremičnine v državah Evropske unije.

Obsežna izdaja visoko donosnih obveznic in vrednostnih papirjev, razširitev vzajemnih in zavarovalnih skladov ter večja vloga borze, ustanovitev novih domačih in tujih bank ter večja zunanja mobilnost kapitala so prispevali k večji konkurenčnosti finančnega okolja. Znižanje javnega dolga in enotni evropski finančni trg naj bi spodbudila monetarno usmerjene napore države in izboljšala tehnike monetarnega upravljanja grških finančnih institucij. (OECD Economic Surveys, 1990, str. 65). V podporo slednjega so se lahko grške banke umaknile iz vpliva birokratske ureditve države, ki je bila naravnana proti javnemu sektorju. Bremena finančnih institucij naj bi se zmanjšala tudi s privatizacijskim procesom v okviru programa prilagajanja. Proces pa bi moral biti upočasnen, da bi banke imele dovolj časa za izboljšanje svojega poslovanja.

V letu 1991 pričakovana povečana produktivnost na račun znižanja realnih obrestnih mer ter sproščanja kreditnih skladov za zasebni sektor (na račun močnega znižanja javnega dolga) žal ni bila uspešna, pokazali so se le manjši pozitivni učinki znižanja davčnih stopenj, ki naj bi dvignile produktivnost.

Država je v času programa prilagajanja uvedla zelo strogo monetarno politiko, da bi dosegla padec inflacije, ki na sprejemljivi ravni ne bi več vplivala na primanjkljaj javnega sektorja. Nominalne posojilne obrestne mere so bile zato zelo visoke, s padanjem inflacije so vodile v dvigovanje realnih obrestnih mer, ki so bile že tako visoke, kar je slabo vplivalo na poslovne trende. Tudi Banka Grčije ni pomagala premostiti likvidnostnih težav finančnih institucij, ki so si zato kapital sposojale na mednarodnih trgih. To je obresti potisnilo na višino kar 30%, tretjino nad povprečjem leta 1991.

Zaradi visokih obrestnih mer je padlo povpraševanje po domačih kreditih, zato ni bilo kreditnega razširjanja. Niti v tujih valutah to ni bilo zadovoljivo, kajti povpraševanje zasebnega sektorja je bilo premajhno. Situacija je prinesla 20% nižjo obrestno mero za posojila v tuji valuti v primerjavi s posojili v domači in za 10% nižjo obrestno mero, kot dopušča meja razvrednotenja nacionalne valute. Celotna rast novih domačih kreditov je bila v letu 1991 samo 15%, celo nekoliko nižja kot v preteklem letu. Skupaj z domačimi krediti javnega sektorja, ki so se morali upočasniti, je bila celotna rast domačih kreditov leta 1991 komaj 10,6% in šele blizu polovice povprečne stopnje rasti v preteklih desetih letih.

Vladno financiranje je bilo manj inflatorno kot v preteklosti predvsem zaradi financiranja s strani nebančnih virov. Precejšen premik zasebnih nebančnih investicij v državne obveznice, ki so leta 1991 znašale dvakrat več kot znesek novih bančnih kreditov vladi, je bilo razumeti kot posledico finančne liberalizacije in naraščajoče vloge obrestnih mer, ki jih je država podpirala že v preteklem letu 1990 (OECD Economic Surveys, 1991, str. 22).

Dvoletni sporazum o plačah javnega sektorja, ki je potekel ob koncu leta 1992, je realne plače znižal, gibanje nominalnih plač pa je pozitivno vplivalo na občuten padec inflacije leta 1992 in 1993. Nižja inflacija je omogočila učinkovito nominalno obrestno mero za zmanjšanje javnega dolga, to pa je leta 1993 po dolgem času povzročilo zmanjšanje prepada med plačili javnega sektorja in BDP (OECD Economic Surveys, 1991, str. 15). Leta 1993 je javni dolg občutno padel, plačilna bilanca je prav tako ostala pozitivna. Padec javnega dolga še vedno ni bil na zadovoljivi ravni in politika še vedno ni vlila dovolj zaupanja v srednjeročne načrte.

4. GRČIJA NA PREHODU TISOČLETJA

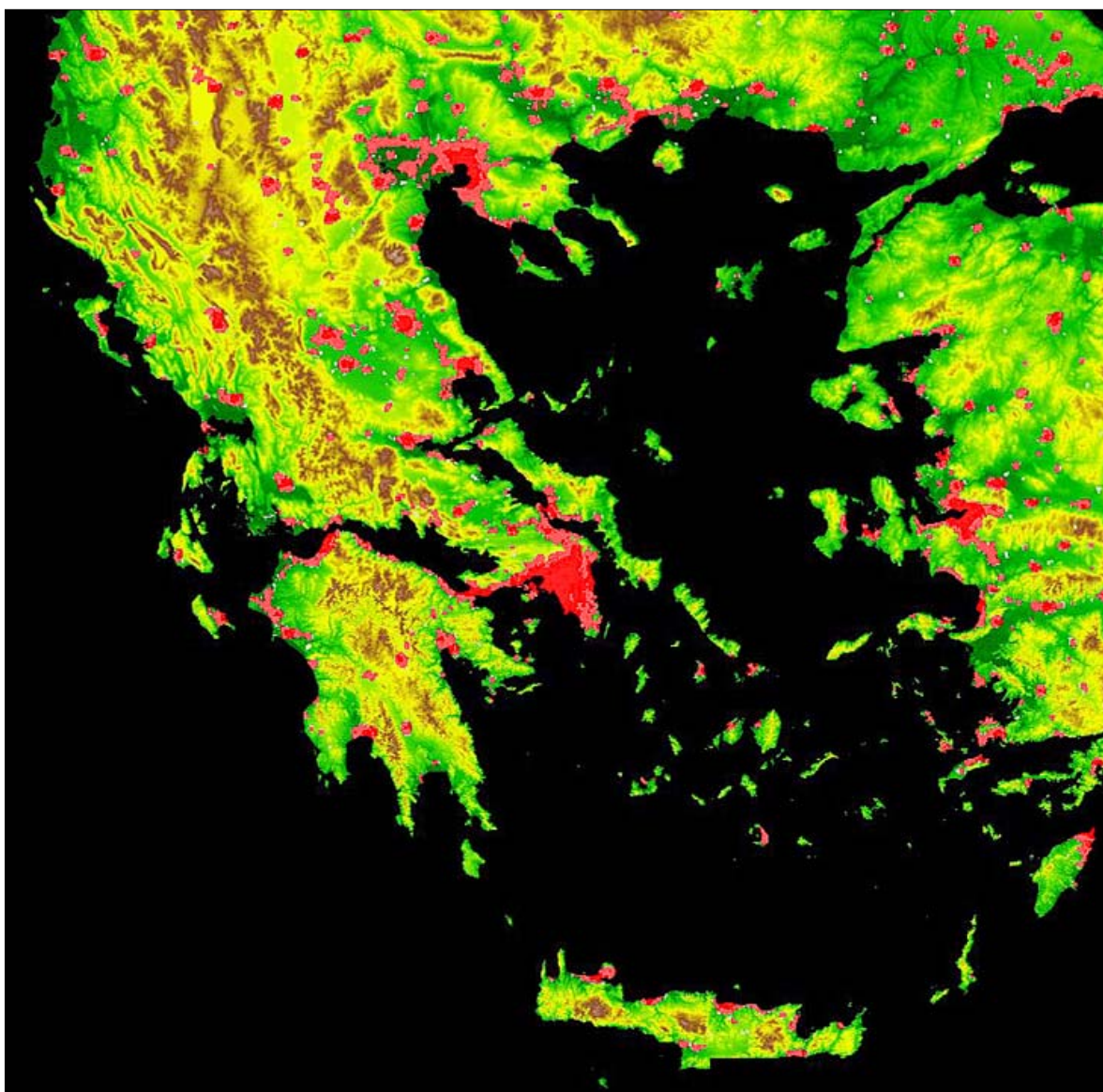

4.1. GOSPODARSTVO ZADNJEGA DESETLETJA

Grčija je glede na zemljepisno lego obrobna država EU in nima meje, s katero bi bila neposredno povezana s katerokoli drugo članico. Na podlagi indeksa periferiarnosti, ki meri periferiarnost po dveh kriterijih: 1. razdalja in 2. ekonomski potencial (vrednost nič pomeni najbolj periferno in vrednost 100 najbolj centralno regijo), doseže Atika zelo nizko vrednost, komaj 85,90 in južna egejska regija kar 99,56. (Summary of the Community Support Framework, 2002, str. 1).

Slika 3: Gostota grškega prebivalstva

(rdeče: najgosteje poseljena območja, svetlo rdeče: manj, zeleno: najmanj, drugo: neposeljeno)

Vir: IIASA Maps. [http://www.iiasa.ac.at/Research/ERD/DB/mapdb/map_3.htm], 2004.

Grčija je v geografskem smislu zelo raznolika dežela, zato je pričakovati, da mora biti vzorec razvoja in konvergence kompleksen in neenak med posameznimi regijami. Kljub temu, da obstajajo regionalne razlike, je zanimivo, da te niso tako zelo izrazite kot v drugih članicah EU. Državo lahko po razvitosti regij razdelimo na tri skupine. Prva, najbogatejša in najbolj razvita skupina regij, katere rast in razvoj sovpada z rastjo držav EU, zajema Atiko, centralno Makedonijo in dve otoški regiji: Kreto in južni Egej. Druga skupina regij zajema oddaljene, redko poseljene regije v goratem zaledju Grčije: Epir, zahodno Grčijo, Peloponez in severne egejske otoke. Ta skupina močno zaostaja za prvo z veliko nižjimi stopnjami rasti. Tretja skupina regij zajema vse preostale regije. BDP *per capita* dosega komaj 62% povprečja članic EU, njihova rast je zmerna, vendar ne zadostna.

4.1.1. OSNOVNE PREDNOSTI IN SLABOSTI GOSPODARSTVA

1. Prednosti grškega gospodarstva:

- izboljšana makroekonomska situacija je Grčiji omogočila vstop v EMU 1. januarja 2001;
- vidni premiki v strukturnih reformah na trgih kapitala, blaga in dela;
- regionalne razlike so manjše kot v drugih državah EU;
- geografska pozicija, razpetost med Balkanom, Črnim morjem in vzhodno Evropo, je ključni dejavnik prednosti pri vsestranskih in obsežnih političnih ter gospodarskih sodelovanjih.

2. Slabosti grškega gospodarstva:

- veliko pomanjkanje infrastrukture, še posebej na področjih transporta, okolja in urbanih območij;
- togost trga dela, ki se odraža v stopnji nezaposlenosti – močno nad evropskim povprečjem, visoki stopnji dolgoročne nezaposlenosti in nizki stopnji zaposlenosti žensk;
- koncentracija trgovine in industrije v cenovno zelo elastičnih gospodarskih sektorjih z značilnostmi: 1. nizka produktivnost (zaradi nerazvitosti oziroma nedohajanja tehnološkega razvoja na področju znanosti, tehnologije in inovacij, premalo kakovostnega in kvalificiranega kadra, premalo podjetniške iniciative), 2. zaostajanje za sodobnim informacijsko-tehnološkim razvojem, 3. strukturne slabosti na področju kmetijstva.

4.1.2. MAKROEKONOMSKA PODOBA

Makroekonomsko okolje se je na prehodu tisočletja občutno izboljšalo, nenazadnje tudi kot posledica pridružitvi evro coni januarja 2001. BDP na prebivalca je po standardih kupne moči zrasel na 66,90% evropskega povprečja v letu 1999, s povprečno stopnjo rasti BDP 2,8% v letih 1994–1999, kar je bilo nad evropskim povprečjem, ki je v istem obdobju znašalo 2,3%.

Tabela 2: Makroekonomski indikatorji 1993–2001

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*
BDP (%) letna rast	-1,6	2,0	2,1	2,4	3,4	3,7	3,5	3,9	4,0
BDP per capita po SKP (EU=100)	63,9	64,7	65,8	66,7	65,6	65,8	66,9	67,1	67,8
Zaposlenost letna rast (%)	1,0	1,9	0,9	-0,4	-0,3	3,4	1,2	1,3	1,3
Nezaposlenost % od aktivnega prebivalstva	8,6	8,9	9,2	9,6	9,8	10,7	10,4	10,0	9,6
Deflator potrošnje privatnega sektorja (%) letna rast	14,2	11,1	8,9	8,2	5,5	4,7	2,5	2,5	2,6

* 2000-2001 sta napovedi.

Vir: Summary of the Community Support Framework, 2002, str. 3.

Svetovno gospodarstvo, ocenjeno na 5% rast v letu 2000, naj bi doseglo največji razcvet po letu 1976. Z močnim upadanjem ameriškega gospodarstva in upočasnitvijo evropskega povprečja so napovedi kazale, da se bo rast svetovnega BDP v letu 2002 ustavila na 4,1%, evropska rast BDP na 2,6%, medtem ko je bila napovedana rast BDP Grčije v istem letu 4,1%. (EIU Country Report, 2001, str. 9).

Tabela 3: Mednarodna rast BDP

Rast BDP (%)	1999	2000	2001	2002
Svet	3,5	5,0	4,2	4,1
OECD	3,0	4,1	3,0	2,7
EU	2,4	3,3	3,0	2,6

Vir: EIU Country Report, 2001, str. 9.

Večje izboljšave so bile ob koncu 1999 vidne tudi pri inflaciji. Indeks potrošniških dobrin je leta 1996 znašal 7,9% in je padel na 2,1% v letu 1999, medtem ko je bilo povprečje pri članicah EU 1,2%. Pričakovati pa je bilo kasnejše inflatorne pritiske, predvsem zaradi izgube državnega prihodka od obresti, skromnega povišanja plač in oprezne fiskalne politike ter strukturnih reform, ki promovirajo konkurenčnost tržnega blaga in storitev. Javne finance so kazale nemotene izboljšave od leta 1994 dalje. V letu 1999 je neto vladni dolg padel na 1,5% vrednosti BDP, splošni bruto dolg države pa je padel na 104,2% vrednosti BDP. Padec obeh kazalcev je bilo pričakovati tudi v prihodnje. Javni izdatki naj bi se višali le v skladu z želenim povečanjem rasti BDP.

V nasprotju z BDP je načrtovana zaposlenost rasla skromno. V obdobju 1994–1999 se je dvignila le za nekaj več kot 3% in tako dosegla 57,2% zaposlenost, eno najnižjih med članicami EU, kjer je bilo povprečje 61%. Strukturni problemi so se ohranili. Leta 1998 je bilo 56,5% vseh nezaposlenih trajno nezaposlenih. Evropsko povprečje je bilo 50%.

Dodatna slabost je bila v tem, da je imel delež trajno nezaposlenih Grkov trend naraščanja. Prav tako je bila razlika med številom nezaposlenih žensk v primerjavi s številom nezaposlenih moških občutno previsoka, saj je bila višja za celo tretjino.

Število priseljencev v zadnjih letih prejšnjega tisočletja je bilo ocenjeno na 550.000, kar je prav tako občutno vplivalo na stopnjo nezaposlenosti. V največ primerih so bili priseljenci nizko kvalificirani in niso obvladali jezika.

Relativno nizka intenzivnost delovne sile (83,8% EU povprečja) je neposredno povezana z gospodarsko sliko države in, čeprav naraščajoča, jo je (pre)počasen sistem izboljšav na področju šolstva in dodatnega izobraževanja oviral pri dohajanju evropskega povprečja.

Domače povpraševanje je ostalo eno najpomembnejših gonil, pospešeno z nizkimi nominalnimi in realnimi obrestnimi stopnjami, s pozitivnim potrošniškim zaupanjem, z velikim pritokom kapitala iz EU v okviru programa občinske podpore in s pripravami na olimpijske igre 2004.

Domače povpraševanje je ostalo poglavitno gospodarsko gonilo leta 2001, pospešeno z nizkimi nominalnimi in realnimi obrestnimi merami, povečanim potrošniškim zaupanjem, velikim finančnim prilivom iz EU na račun projekta občinske podpore (Community Support Framework) in s pripravami na bližajoče se olimpijske igre 2004. BDP je v letu 2001 zrasel za enako stopnjo kot leto prej in dosegel visoke 4,1% rasti. Nezaposlenost je bila na previsoki stopnji 10,5%, a je glede na visoko gospodarsko aktivnost v letu 2001 dejanska nezaposlenost nekoliko padla. Veliki dosežki v produktivnosti dela so bili posledica preoblikovanja grškega gospodarstva in naraščajočega razmerja med kapitalom in delom v korist kapitala. Potrebno pa je poudariti, da priseljena delovna sila ni bila zajeta v analizo produktivnosti dela, zato je dejanska rast produktivnosti dela po vsej verjetnosti nižja.

V letu 2000 se je zgodilo kar nekaj pomembnih premikov, razvidnih iz osnovnih gospodarskih kazalcev (glej tabelo št. 4). Indeks industrijske proizvodnje se je na primer močno dvignil v obdobju januar–september 2000 v primerjavi z istim obdobjem leto in dve leti prej. Kljub dejstvu, da je evropski trg energije že zrel, je bilo na grškem opaziti rast. Indeks rasti v predelovalni industriji pa je bil nekoliko manjši od drugih, a je še vedno kazal na rast (EIU Country Report, 2001, str. 23).

Obseg maloprodaje je v letu 2000 kazal močno rast. Potrjena je bila vladna napoved, da bo prišlo do precejšnjega povečanja domače potrošnje, kar kaže naraščajoči indeks obsega maloprodaje (glej tabelo št. 5).

Tabela 4: Industrijska proizvodnja, obdobje januar–september
(% spremembe, primerjava istega obdobja med posameznimi leti, 1993 = 100)

Dejavnost:	1998	1999	2000
Rudarstvo	-2,2	-7,6	14,4
Električna energija in plin	10,5	12,6	13,8
Predelovalna industrija	5,4	-0,2	5,5
Celotna industrija	6,1	2,6	7,9
- od tega:			
Energija	10,4	4,9	15,9
Posredništvo	3,6	0,9	5,7
Kapitalske dobrine	14,8	-0,2	5,8
Trajne potrošniške dobrine	16,2	1,6	21,3
Netrajne potrošniške dobrine	1,8	2,5	0,9

Vir: EIU Country Report, 2001, str. 23.

Tabela 5: Indeks rasti maloprodaje
(%, sprememba glede na predhodno leto)

	1998	1999	četrletja				2000			
	leto	leto	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	julij	avg.
Celotni obseg prodaje	2,5	2,0	1,3	3,1	-1,1	4,3	4,9	5,8	7,0	9,7
Hrana, pijača in tobak	2,8	-0,9	1,0	2,3	-6,2	-1,0	2,5	5,8	5,8	5,9
Oblačila in obutev	1,3	5,3	6,9	1,1	4,2	8,3	6,7	7,7	1,6	8,8
Pohištvo in gospodinjski aparati	6,2	8,0	-0,2	9,5	7,7	13,6	11,0	5,6	-0,9	9,9
Knjige, časopisi in pisarniški material	3,2	-0,4	8,6	-2,5	-1,0	8,9	8,1	4,0	6,1	8,8

Vir: EIU Country Report, 2001, str. 24.

Zanimiv je tudi podatek, da se je prodaja avtomobilov v letu 1999 povečala kar za 46,8% v primerjavi z letom prej oziroma za 46% v prvi polovici leta 1999 v primerjavi s prvo polovico iz preteklega leta. V letu 2000 pa se je prodaja v prvi polovici leta povečala le za 19,4% v primerjavi z istim obdobjem leto prej. Veliko potencialnih kupcev je namreč preložilo nakup avtomobila na naslednje leto, v pričakovanju prehoda na evro sistem in znižanja obrestnih mer, ki so se morale uskladiti z evropskimi.

4.2. EKONOMSKA POLITIKA SODOBNE GRČIJE

Januarja 2001 je Grčija vstopila v evropski monetarni sistem, ob kontroliranem makroekonomskem ravnovesju, kar je bil tudi najpomembnejši cilj ekonomske politike v zadnjih štirih letih pred vstopom v EMU. To je pomenilo radikalno rahljanje monetarne politike, saj so se grške kratkoročne obrestne mere prilagodile evropskim do konca leta 2000. Na fiskalnem področju pa je bila poglavitna usmeritev še vedno področje zmanjšanja davkov in težav pri kontroli javne porabe. Vlada je bila soočena z močnim nasprotovanjem trgovinskih združenj, a je kljub temu vztrajala pri uvajanju strukturnih reform, nekoliko manj radikalno.

Slika (glej sliko št. 3) prikazuje članice Evropske unije, države članice so označene z rumeno barvo, nove članice, ki vstopajo 1. maja 2004, so označene z modro, bodoče kandidatke pa so označene z rožnato barvo.

Slika 4: Članice Evropske unije

Vir: Evropska unija. [URL: http://europa.eu.int/abc/maps/members/greece_r_en.htm], 2004.

Cilji vlade o uvedbi nove zakonodaje na trgu dela, ki bi povečali njegovo fleksibilnost, niso bili uresničeni predvsem zaradi neuspešnih pogajanj med ministrstvom za delo in

sindikati ter drugimi skupinami zaposlenih. Merila, postavljena v popravljenem osnutku iz leta 2000, so kazala na neustreznost in dvom v doseganje ciljev večje fleksibilnosti togega trga dela.

Proces privatizacije je zaradi konstantno slabega stanja na atenski borzi daleč za planiranimi rezultati, kar je vodilo k zamudam pri vložkih v okviru manjšine državno kontroliranih podjetij na eni strani, na drugi strani pa so se pojavile težave pri iskanju mednarodnega strateškega partnerja, da bi lahko privatizirali OTE (grška telekomunikacijska organizacija) in nacionalno letalsko družbo Olympic Airlines (EIU Country Report, 2001, str. 8).

Konstantna protiinflacijska politika še iz obdobja devetdesetih let je v letu 1994 končno pokazala rezultate, ko se je stopnja inflacije spustila z dvomestne številke na komaj 2% v letu 1999. Od tega obdobja dalje se je inflacija, ki je sledila rasti harmoniziranih cen potrošniških dobrin, ponovno dvignila na 3,75% ob koncu leta 2001 in na začetku 2002, kar je pomenilo razliko v primerjavi z evropsko povprečno stopnjo inflacije v višini 1,25%. Porast inflacije od leta 1999 je bil posledica predhodne politike zmanjševanja neposrednih davkov in prijateljskega dogovora med vlado in poslovneži, da bi dosegli inflacijske pogoje po Maastrichtskih kriterijih. Nekoliko višja inflacija kot v gospodarsko naprednejših državah je bila v procesu ekonomske konvergence sprejemljiva (argument Balassa-Samuelsona). Omenjeni argument pa ne drži za vse cene: ključno za Grčijo je vzpostavljanje cenovne in stroškovne inflacije na ravneh evropskega povprečja v vseh trgovinskih sektorjih. To lahko zahteva omejevanje plač visokih vladnih uradnikov, kar bi izboljšalo povprečno grško plačo, vendar bi tak način lahko dal napačne signale za določitev višine plače v drugih sektorjih in učinkoval na splošni padec rasti zaposlenosti, kljub dejstvu, da so dogovorjene plače privatnega sektorja relativno skromne. Rast plač visokih vladnih uradnikov naj se ne bi razlikovala od evropskega povprečja. Razlike se lahko pojavijo le v posameznih sektorjih, kar naj bi vplivalo tudi na plače v privatnem sektorju, da bi se ublažile nepravilnosti. Še vedno pa je končni rezultat lahko v nasprotju z oceno pridobitev na področju produktivnosti, kar je velika nevarnost za utrditev vladne fiskalne politike.

Močna rast poslovnih investicij od sredine devetdesetih je povečala poslovanje z vrednostnimi papirji poslovnega sektorja in pripomogla k ocenitvi rasti potencialne proizvodnje, in sicer z 2% rasti sredi devetdesetih let na okrog 3% v letu 2001 in 3,5% v letu 2002. Drug dejavnik povečanja rasti gospodarskega potenciala je dvig potenciala delovne sile na račun pritoka priseljencev predvsem iz balkanskih držav in večjega prispevka zaposlovanja žensk. Pomemben dejavnik je tudi izboljšanje količnik produktivnosti na račun makroekonomskih reform. Rastoči proizvodni potencial je odprl vrata za neinflacijsko gospodarsko rast v prihodnjih letih, čeprav naj bi se razlika med dejansko in potencialno rastjo proizvodnje izničila že leta 2001.

Tudi rast grške proizvodnje naj bi se od leta 2002 obnašala v skladu z razvojem mednarodnega okolja. Investicijske aktivnosti pa spodbuja tudi izgradnja infrastrukture za olimpijske igre 2004 in rastoči prilivi evropskih skladov za izgradnjo. Poraba gospodinjstev naj bi tudi v prihodnje ostala temelj domačega povpraševanja. Nove davčne izboljšave, vključene v proračun za leto 2002, in konstantno nizke nominalne in realne obrestne mere naj bi še naprej vplivale na povečanje porabe gospodinjstev in poslovnih investicij. Zadolževanje privatnega sektorja je bilo leta 2002 še vedno nizko v primerjavi z mednarodnim, zato je dopuščalo še nekaj prostora za prihodnja posojila. Pričakovana

zmerna rast zaposlenosti je bila prenizka, da bi dosegla bistveno izboljšanje nezaposlenosti v prihodnjih letih. Ob povečanju domačega povpraševanja je pričakovati tudi povečanje uvoza. Oživljanje svetovnega povpraševanja pa naj bi prav tako vplivalo na povečanje izvoznih dejavnosti.

Znižanje državnega dolga na 60% BDP do leta 2010 je eden poglavitnih ciljev države, ki pa zahteva večjo učinkovitost javne porabe. Javni sektor, merjeno po porabi glede na nominalni BDP, se je zelo povečal od leta 1970. To ni nujno neželeni razvoj, saj je v realnih številkah dolg glede na BDP še vedno zelo pod EU povprečjem. Očitno pa je, da je kljub napredku v zadnjih letih še vedno veliko prostora za izboljšave na področju učinkovitosti in alokacije javnih skladov, prav tako kot na področju priprave in spremljanja državnega proračuna. Dobrodošli so novi programi spremljanja javne porabe, vendar bo morala biti nova institucija vrhunsko usposobljena, da bo lahko spremljala učinkovitost programov porabe, vrednost denarja davkoplačevalcev, ob zavedanju in striktnem upoštevanju, da ustrezajo samo absolutno legalni načini izvajanja takih programov. Pomembni socialni, politični in ekonomski cilji so lahko doseženi tudi z znatno manjšimi sredstvi, čeprav je na dolgi rok bolj verjetno, da bo potrebnih veliko več sredstev na področju zdravstva in izobraževanja.

Javna poraba več kot očitno ne sledi dejanskim potrebam grškega gospodarstva. Javni izdatki na področju zdravstva in izobraževanja so še vedno daleč od mednarodnih standardov, po drugi strani pa so izdatki za državno administracijo in pokojnine previsoki. Kljub zelo visoki stopnji nezaposlenosti so tudi izdatki za izboljšanje stanja nezaposlenih občutno prenizki in eni najnižjih v Evropski uniji. Poraba za obrambo države in pokrivanje dolga je precej nad EU povprečjem, vendar se poraba na račun slednjega občutno zmanjšuje iz leta v leto. Postavitev javne porabe v srednjeročni okvir in preusmeritev sredstev na prioritete pospeševalce rasti lahko vpliva na dobre rezultate izvajanja individualnih programov.

Posledica reforme antitrustovske zakonodaje je pripeljala do ustanovitve Komiteja za konkurenco, nacionalnega organa, neodvisnega od vlade. Njegov osnovni namen je bil boj proti nekonkurenčnemu obnašanju podjetij, s pravico do uporabe instrumentov in celo sankcij v posameznih primerih. Komite ne potrebuje predhodne zahteve državnih organov, kot je parlament ali ministrstva, preden reagira na posamezno zahtevo. To je komiteju okrepilo njegovo pravnomočno vlogo in mu dovolilo usmeritev k horizontalnim dogovorom ter predlaganju novih zakonov o vprašanih konkurenčnosti, ki so se porajala v predhodno monopolnih sektorjih. Kljub prednostim pa je pomanjkljivost v tem, da mora biti komite dovolj velik, da lahko plača tržno vrednost svojega visoko kvalificiranega delovnega kadra. Grški komite ostaja najmanjši od vseh komitejev v OECD državah, saj morajo plače zaposlenih odražati usposobljenost in izkušnje, ki jih to področje zahteva. Mednarodne izkušnje kažejo, da je bolje, če so ureditve komiteja v začetku usmerjene k reševanju konkretnih nesoglasij. Vsekakor je ustanovitev Komiteja za konkurenco na pravi poti, prezgodaj pa je še, da bi lahko rekli, kdaj oziroma ali se bo približal obsegu podobnih antitrustovskih agencij v drugih državah.

Brez pomembnih sprememb na področju plač in pokojnin – tem so se že nič kolikokrat uprli prejemniki plač – se lahko podre tudi osnovni cilj pokojninske reforme. Sistem javnih pokojnin lahko izrine učinke državne porabe na področjih, ki so izredno pomembna za doseganje takega državnega dohodka, ki bi bil na ravni EU. Grški pokojninski sistem je namreč eden najbolj radodarnih in zato najbolj krivičnih do države glede na sisteme

drugod v EU. V primerjavi z evropskimi sistemi ta zagotavlja visoke stopnje nadomestil za upokojenega, prenizke kriterije zamenjave upokojenca z novim zaposlenim in veliko razliko pokojninskih dohodkov v primerjavi z drugimi pokojninskimi skladi EU. Relativni delež obveznosti za pokojnine v BDP je eden največjih med članicami OECD. Izdatki zaradi staranja prebivalstva se lahko dvignejo tudi do 12% BDP do leta 2050, če bi se trenutna praksa nadaljevala in reforme ne bi bile dosežene (Staff Report, 2003, str. 14). Trije poglobitveni problemi državnega pokojninskega sistema »plačilo, ko odideš«, so: (pre)kratko obdobje prispevka zaposlenega, zgodnje upokojitve in nejasna, vsekakor pa previsoka realna rast pokojninskih izplačil. Tako kot v prejšnjem desetletju je še vedno neuresničena najboljša možnost doseganja izboljšav na področju pokojnin: izplačilo pokojnine takoj po upokojitvi se za prezgodnjo upokojitev določi le za ozko privilegirano skupino, zmanjša se splošna stopnja dodatkov k pokojninam ter vzpostavijo strožji kriteriji določanja ustreznosti predčasnih odhodov v pokoj. Podaljšanje obdobja delavčevega prispevka bo moralo vključiti znižanje statucionarnih stopenj zamenjave, ki v ekstremnih primerih trenutno lahko privedejo do pokojnin, ki so celo višje od zadnje plače, recimo v primeru 35 let dajanja prispevka. Indeksiranje pokojnin samo glede na cene potrošniških dobrin bi prav tako pripomoglo k zmanjšanju bremena prihodnjih generacij in Grčijo pripeljalo do reform in značilne trenutne prakse v večini držav članic EU.

4.2.1. FISKALNA POLITIKA

Vstop v EMU in posledično močno zniževanje obrestnih mer vladnega dolga je pustilo nekaj prostora za izvajanje fiskalne politike, predvsem v obdobju 2001–2002. Vlada je manevrski prostor izkoristila za zniževanje davkov. Priložnost se je pokazala tudi zaradi močno izboljšane dohodka na račun povečanega davčnega priliva in oživljene splošne gospodarske aktivnosti v preteklosti. Učinek znižanja davkov na proračun naj bi se pokrilo z veliko močnejšo rastjo dohodka, ostala pa je zaskrbljenost zaradi prevelike javne porabe, ki je še vedno daleč višja od načrtovane.

Grško gospodarstvo naj bi kljub navedenim dejstvom raslo tudi v prihodnjih letih hitreje kot je povprečje v EU, gnano predvsem z močno rastjo investicij, ki pa naj bi se po letu 2002 upočasnile. Prvi razlog upočasnitve je povezan z uvedbo novega programa občinske podpore za obdobje 2000–2006, na podlagi katerega Grčija črpa finančne vire iz evropskega denarnega sklada, novi program pa zahteva veliko strožje standarde pri uvajanju od prejšnjega programa. Drugi razlog leži v povečani stabilnosti na Balkanu, kar spodbuja privatni sektor k povečanju že tako relativno visokih investicij v tej regiji. Nekateri sheme javnih investicij so upočasnjene tudi zato, da bi se zagotovile pospešene izboljšave na področju fiskalnega ravnovesja. Največja nevarnost ostaja v možnosti močnega upadanja ameriškega gospodarstva, kar ima lahko resne posledice na rast evropskega gospodarstva, največjega izvoznega trga Grčije. To bi povečalo negativni učinek na rast zunanje bilance Grčije.

Rast privatne potrošnje se je v letih 2000–2002 ohranila na stopnji 2,5–3%, gnana z zmernim naraščanjem realnih plač, relativno močno rastjo zaposlenosti in zmanjšanjem davkov. Žal pa ni pričakovati večjega vpliva padca obrestnih mer, ki je rezultat prilagajanja evropskim obrestnim meram, na povečanje povpraševanja. Povečanje potrošniških kreditov se je z znižanjem obrestnih mer povečalo, breme vračanja tega dolga pa naj bi zmanjšalo povpraševanje po kreditih in možnost nadaljnega povečanja kreditov. Dodatno je bila tudi borza v letu 2000 veliko šibkejša kot v prejšnjih letih, ko sta dohodek

in kapital od investicij pripomogla k vzdrževanju rasti potrošnje privatnega sektorja. Pričakovanja so kazala le zmerno okrevanje borze v letih 2003–2004, kar bo vplivalo na zmanjšanje potrošniškega zaupanja. Ocene kažejo, da bo delež varčevanja (varčevanje kot odstotek od razpoložljivega dohodka) ostal stabilen v nadaljnjih letih (EIU, 2001, str. 10).

Tabela 6: BDP v primerjavi s porabo

	1999	2000*	2001**	2002**
Poraba privatnega sektorja	2,6	2,9	2,8	2,7
Poraba javnega sektorja	-0,2	1,0	1,4	1,3
Bruto stalne investicije	8,3	9,0	8,4	7,5
Končno domače povpraševanje	3,5	4,1	4,0	3,8
Borzna rast – prispevek k realni rasti BDP	0,1	0,2	0,0	0,1
Celotno domače povpraševanje	3,6	4,2	4,0	3,8
Izvoz blaga in storitev	5,4	9,1	7,2	7,3
Uvoz blaga in storitev	5,1	8,1	7,6	7,7
Zunanja bilanca – prispevek k realni rasti BDP	0,6	-0,9	-1,1	-1,2
BDP	3,5	3,9	3,4	3,2

* ocena

** napoved

Vir: EIU Country Report, 2001, str. 10.

Po vstopu v EMU je postala fiskalna politika Grčije veliko manj ambiciozna in celo bolj nevtralna, še posebej kot posledica uspešnega zmanjšanja finančnega primanjkljaja vrhovnega državnega vodstva z okrog 16% BDP v letu 1990 na 2,5% BDP v letu 1998. V letu 2001 naj bi se vladni račun zaključil celo z majhnim presežkom v višini 0,1% BDP. Načrtovan je bil 0,5% presežek, a ni bil uresničen niti z vložkom prometa od prodaje licenc mobilne telefonije, ki je znašal 0,4% BDP. Tako kot v prejšnjih letih je proračun za leto 2002 vključeval zmanjšanje davkov v višini 0,5% BDP, kot posledica številnih ukrepov za izboljšanje socialnih razmer v državi, ki so bile načrtovane za obdobje 2002–2004. Vlada je pričakovala povečanje presežka na okrog 0,8% BDP v letu 2002, najbolj zaradi padajočih posojilnih obrestnih mer. OECD je za isto obdobje predvidel manj optimistične rezultate uspehov pri kontroli potrošnje, zato je predvidel nekoliko manjši presežek, okrog 0,5% BDP. Trdna fiskalna politika bi se morala premakniti v bolj restriktivno v letu 2002. Ob omogočenih ugodnih monetarnih pogojih in močnem cikličnem položaju gospodarstva je nadaljnje zategovanje fiskalne politike, vključujoč postavke neproračunskih dolgov, priporočljiva pomoč pri kontroli inflacijskih pritiskov in zmanjšanju dolga z nekaj manj kot 100% BDP v letu 2001 na ciljnih 60% BDP za leto 2010. Proračunski presežek, večji od vladnega načrtovanja, bi bil po mnenju OECD prav tako zelo zaželen, saj bi podkrepil potrošnjo v prihodnjih letih, predvsem na osnovi staranja prebivalstva in velikodušnega javnega pokojninskega sistema, ki trenutno ne sledi reformi (OECD Economic Surveys, 2001, str. 11).

Izboljšave v devetdesetih letih, ki so se kazale pri proračunskem ravnovesju, niso bile posledica zmanjšanja vladnega dolga v isti vrednosti, kar so onemogočili nekateri pomembni neproračunski dejavniki. Od konca leta 1996 so odstopanja skupaj znašala 20%

BDP in v največji meri odražala izgube z naslova zunanjega dolga, kapitalskih vložkov v javnih podjetjih, prenosa dolga v korist tretjih oseb, problematike dolga grške vojske in pridobitve finančnih sredstev. Če se bodo take razlike pri primanjkljaju zaradi dolga nadaljevale z isto mero tudi v prihodnjih letih, bodo morali biti ciljni proračunski presežki veliko večji, kot jih je načrtovala vlada, da bi do leta 2010 dosegli 60% delež dolga v BDP. V primeru odstopanj od napovedi bi moral letni proračunski presežek do leta 2010 znašati več kot 9% letno, v primerjavi s potrebnim 5% presežkom, ko ni omenjenih izrednih dejavnikov ustvarjanja dolga. Na tem področju bo potreben večji napor vlade, da bi se uresničili srednjeročni cilji.

4.2.1.1. DAVČNA REFORMA

Grški davčni sistem je zelo kompleksen, kar posledično pomeni visoke stroške. Še vedno so potrebne obsežne reforme. Davčna osnova mora biti dovolj široka, da omogoča zmanjšanje naraščajočih davkov od osebnega dohodka in pomaga znižati pobude za davčno izmikanje in nelegalno utajo davkov. Razširitev davčne osnove bi prav tako znižala visoke prispevke za socialno varnost, ki so v odvisnosti od višine dohodka zaposlenega. Zelo pomembno je tudi, da se davčna reforma spoprime z neenako razporeditvijo davčnih obremenitev med davkoplačevalci. Temeljno davčno reformo je vlada napovedala za leto 2002 in kot prvi korak se je v začetku leta pojavil paket davčnih meril. Merila so delno omenjala nekatere probleme trenutnega sistema, kot je recimo neenako obdavčenje kapitalskih dohodkov, visoki stroški dela, ki niso povezani s plačo, in visoki stroški davčne administracije. Vendar so bila merila tokrat zopet postavljena le za posamezne segmente. Po zadnjih predlogih posebne strokovne komisije mora biti davčni sistem veliko bolj enostaven in pravičen. Predlog obsežne davčne reforme je bil narejen po priporočilih OECD, pogloblitve spremembe pa bi se pokazale v zmanjšanju motenj sistema, stopnjevanju učinkovitosti in povečanju poslovne konkurenčnosti. Vlada se mora pri uvajanju reform upirati neizogibnim pritiskom interesnih skupin, ki nasprotujejo predlagani davčni reformi.

Poglavitna pozitivna sprememba davčnega sistema v preteklosti je bila uvedba davka na dodano vrednost, ki je prinesel močno povečanje prihodkov, in na podoben način bi morala država razmišljati tudi naprej. Problem grškega davčnega sistema, kot že omenjeno, ni v velikosti splošne davčne obremenitve, saj je ta zelo nizka v primerjavi z mednarodnim povprečjem. Problem je v neenakosti in neravnovesju davkov. Prihodek davka z naslova dohodka (dohodnina) je zelo nizek glede na druge države, medtem ko je prispevek za socialno varnost izredno visok glede na druge države. Obdavčenje samozaposlenih je prav tako zelo nizko, kar razlaga veliko število samozaposlenih v Grčiji. Obstajajo številne možnosti za razširitev davčnih osnov in zmanjšanje visokih davčnih stopenj:

- obdavčenje številnih oblik dohodka z naslova finančnega kapitala je neenako in izkrivlja odločitve o varčevanju. Splošna davčna osnova za obdavčenje dohodkov finančnega kapitala bi morala biti izenačena, medtem ko bi se morala ohraniti trenutna praksa enostavnega administriranja davkov.
- uporaba preveč napihnjenega sistema kriterijev obdavčenja samozaposlenih je pomenila, da so plačevali zelo nizke davke. Uvedba zanesljivega knjigovodstva samozaposlenih bi vodila k večjemu pregledu računov in kontroli ter večjemu obdavčenju.
- glede davkov na osebni dohodek (dohodnina) bi morale biti davčne olajšave, še posebej za lastnike nepremičnin, znova pretehtane.

Reforma dohodnine in spremembe na področju visokih prispevkov za socialno varnost, ki so vezani na dohodek zaposlenega in prispevajo k odporu do zaposlovanja, bi zmanjšala nagnjenost k sivi ekonomiji in utajam (OECD Economic Surveys, 2001, str. 17).

4.2.2. MONETARNA POLITIKA

Grška centralna banka je v letu 2000 znižala kratkoročne varčevalne obrestne mere kar sedemkrat in je obrestna mera ob koncu leta znašala 5,75%, a je bilo do vstopa v EMU kljub temu potrebno še dodatno obsežno znižanje. Kljub dejstvu, da so imele obrestne mere na evropskem območju v istem obdobju naraščajoči trend, to ni ustavilo konvergence grških obrestnih mer k evropskim in ni ustavilo nevarnosti, da bo učinek na inflacijo izrazito negativen. Največja nevarnost močnega rahljanja monetarne politike Grčije je bila v pričakovanem ekstremnem povečanju potrošniškega povpraševanja, kar bi vplivalo na naraščanje inflacije, še posebej pa v obdobju, ko so bile mednarodne cene nafte visoke, vrednost evra, na katerega je bila dragma vezana, pa je konstantno padala. Upati je bilo, da bodo naraščajoči učinki v največji meri samo odraz učinka nižjih obrestnih mer na dohodek od državnih obveznic, omejiti pa bi bilo potrebno potrošniške kredite, ki so v zadnjih letih močno narasli, a so bili še vedno veliko pod evropskim povprečjem. Močna rast investicij naj bi pripomogla k dodatnemu zmanjšanju inflacijskih pritiskov.

Inflacija cen potrošniških dobrin je leta 2000 hitro naraščala. Po stabilni dveletni stopnji rasti do avgusta leta 1999, ko je znašala 2%, je oktobra 2000 skočila na 4%, novembra 2000 pa že na 4,2%. Ocena za leto 2000 je znašala 3,2%. Pričakovane evropske usklajene (harmonizirane) mejne obrestne mere naj bi bile prav tako nižje, večala se je tudi razlika med grško in evropsko povprečno stopnjo inflacije. Glede na harmonizirani indeks potrošniških cen je grška inflacija v oktobru 2000 skočila na 3,8%, medtem ko je bilo evropsko povprečje za isti mesec 2,6%. To pomeni, da je bila oktobrska inflacija za več kot odstotek večja od evropskega povprečja, v istem mesecu preteklega leta je ta razlika znašala pol manj. Povišanje inflacije kaže na visoko odvisnost Grčije od uvožene energije. Naraščajoči inflacijski trendi so bili namreč odraz visokih cen nafte, slabenja evra in tudi eliminacije učinkov znižanih posrednih davkov v letu 1999 iz indeksa protinflacijskih učinkov (EIU Country Report, 2001, str. 11, 25).

Zaradi ostrega zvišanja cen v zadnjem četrtletju 1999 je bilo tudi v zadnjem letu pred vstopom v EMU pričakovati, da se bo inflacija zvišala na 3%, kljub temu da je bil cilj za vstop v EMU maksimalno 2,1% stopnja inflacije. Glede na znižanja cen nafte in močnejšega evra v letu 2001 naj bi bili pritiski stroškov ublaženi v letih 2001–2002, kljub rasti cen nenaftnih proizvodov. Pogajanja na področju plač naj bi dosegla nominalno povečanje plače, ki bi bilo usklajeno z inflacijo, tako da bi se dejanska povprečna plača realno povečala za največ 1–1,5%, kot rezultat dogovorov na nivoju podjetja in plač visokih uradnikov vladnega sektorja. Povprečna plača naj bi se letno dvigovala za 5,5% skladno z inflacijo okrog 3%, tudi če bi se produktivnost dela še naprej močno večala (OECD Economic Surveys, 2001, str. 10). Inflacija je bila tudi v prihodnjih letih rahlo višja od evropskega povprečja (National Bank of Greece, 2002, str. 10), z nevarnostjo navzgor, saj je grška proizvodnja rasla hitreje, kot je bila predvidena potencialna rast. Ključni dejavnik je v tem primeru postalo povečanje stroškov dela. Končna nevarnost inflatornih pritiskov na aktivnosti pa je v največji meri odvisna od korakov okrevanja Evropskega trga.

4.2.3. BLAGOVNA MENJAVA

Grčija veliko več uvaža kot izvažata. Leta 2000 je uvozila za 33,9 milijarde USD predvsem potrošniških končnih izdelkov, kapitalskih dobrin, predelane hrane, goriv in kemikalij, istega leta pa je izvoz znašal le 15,8 milijarde USD in je bil sestavljen predvsem iz kmetijskih in prehrabnih izdelkov, tekstila, aluminija, cementa in naftnih derivatov.

Tabela 7: BDP, izvoz in uvoz

Struktura domačega proizvoda v % (1998)	
industrija, rudarstvo in kamnoseštvo	19,2
trgovina in finančne storitve	19,1
kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	8,3
gradbeništvo	8,1
transport in komunikacije	6,8
energetika in vodno gospodarstvo	2,1

Izvoz – najpomembnejša tržišča v % (1999)	
Nemčija	15
Italija	12,9
Velika Britanija	6,2
ZDA	5,7

Glavni izvozni proizvodi v % (1998)	
potrošne dobrine	27,3
hrana in pijača	9,8
naftni proizvodi	5,7
surovine in polizdelki	2,5
rudnine 2,2	2,2
tobak 1,7	1,7

Uvoz – najpomembnejša tržišča v % (1999)	
Italija	15,1
Nemčija	14,8
Francija	8,9
Velika Britanija	6,2

Glavni uvozni proizvodi (1998)	
potrošne dobrine	34,8
kapitalske dobrine	20,9
prehrabni izdelki	11,6
nafta	7,9
kemikalije	3,8
železo in jeklo	2,6

Vir: Jare, 2001, str. 2.

Največji delež med dobavitelji imajo države EU: Italija, Nemčija, Francija, velika Britanija in Nizozemska, katerih delež znaša okoli 60% celotnega uvoza, sledijo ZDA, Rusija, Egipt, Švica. Evropska petnajsterica pomeni tudi največji delež med izvoznimi trgi, saj gre kar 56% grškega izvoza v Nemčijo, Italijo, Veliko Britanijo in Francijo, sledijo ZDA, Ciper, Albanija, Turčija itd. (Jare, 2000, str. 72).

4.2.4. ZAPOSLENOST, PLAČE IN CENE

Znižanje visoke stopnje nezaposlenosti je še vedno eden izmed poglavitnih ciljev vlade, saj je ta v letu 1999 dosegala 12%, se v letu 2000 zmanjšala na 11,4%, leta 2001 na 10,4% in se konstantno zmanjševala tudi naprej (Thomadakis, 2002, str. 19). Obenem pa visoka stopnja nezaposlenosti delno zavira inflacijske pritiske na povišanje plač in prispeva k boljši kontroli rasti inflacije. Obstaja pa nevarnost, da se bo nominalna plača večala nad načrtovano in zavirala učinke vladnega delovanja na področju ohranjanja inflacije.

Plače s prispevki in nadomestili zaposlenih so se v letu 2000 zvišale za 4,5%, napoved pa je kazala, da se bodo v letu 2001 zvišale še za 5%. Politika javnih plač je določala 2,2% povišanje plač javnega sektorja v letu 2001, kar je le nekoliko več od 2% rasti, ki jih je določila za leto 2000. Glede na povečanje plač v privatnem sektorju pa naj bi bilo skupno povečanje plač v letu 2001 tri odstotno. V primeru, da se inflacijski trend ne umiri in še vedno narašča, je taka politika pod vprašajem, saj lahko neučinkovitost pripelje do ustavitve dela v privatnem sektorju. Dejansko stanje pa je kljub nevarnosti kazalo na znižanje rasti plač v privatnem sektorju, in sicer s 3,5% povečanja v letu 2000 na 3,3% povečanje v letu 2001.

Kljub obljubi vlade, da bo bistveno znižala davke in povečala socialno blaginjo v letu 2001, je postalo gibanje trgovinskih združenj izredno nestrpno. Nestrpnost je dosegla svoj vrh v času številnih stavk javnega sektorja v zadnjih mesecih 2000, ki naj bi pokazale protest proti strukturnim reformam vlade in nižanju dohodkov. Nekaj stavk je bilo tudi v privatnem sektorju, predvsem zaradi trenutno visoke stopnje nezaposlenosti in strahu pred odpuščanjem (EIU Country Report, 2001, str. 25).

Glavni problem zaposlovanja v javnem sektorju je togost samega administrativnega aparata. Varnost zaposlitve je visoka, fleksibilnost zaposlitve pa nizka. Nove zahteve po javnih storitvah se ponavadi pojavijo istočasno z ustvarjanjem novih delovnih mest. To pa ne pomeni zmanjšanja števila delovnih mest na manj pomembnih področjih – predvsem zaradi zakonskih ovir, ki vplivajo na zaposlovanje v privatnem storitvenem sektorju. Napredovanja na višje delovno mesto se še vedno dogajajo bolj na račun starosti kot glede na merila učinkovitosti in usposobljenosti, zato rast plač v javnem sektorju ni nujno odraz povečane produktivnosti in stopnje rasti. Še posebej to velja za nekaj zadnjih let. Trenutna politika delne zamenjave upokojenih državnih uradnikov je korak v pravo smer, vendar so potrebne dodatne reforme, ki bi zagotovile tudi večjo učinkovitost, alokacijo in premike delovne sile med in v samih ministrstvih ter na različnih vladnih nivojih.

Kljub nekaterim nedavnim izboljšavam pa grški trg delovne sile še vedno zaznamuje nizka stopnja zaposlenosti in nizke stopnje prispevka oziroma udeležbe zaposlenih, na drugi strani pa visoka stopnja nezaposlenosti, predvsem med mladimi in ženskami. V skupni podobi je opaziti tri osnovne lastnosti: 1. togost trga blaga in dela, 2. številne motnje zaradi obstoječega davčnega sistema, 3. neuskkljenost kvalifikacij kot posledica izobraževalnega

sistema in načina delovanja zaposlitvenih servisov. Do neke mere je opisana podoba rezultat nezapisanih podatkov o priseljenih delavcih, katerih zaposlenost in prispevek sta večja in nezaposlenost manjša od domačih zaposlenih. Spremembe v zakonodaji, ki so stopile v veljavo aprila 2001, so postavile nekatera določila v povezavi z nadurnim in presežnim delom na bolj fleksibilne temelje. Veliko pa mora biti še storjenega, na primer usklajevanje višine plačil delavcem iste panoge in vrste dela, predvsem v rudarstvu. Zdaj ko je inflacijska stopnja znižana na enomestno število, mora biti povezava plače z inflacijsko stopnjo izpuščena iz pogodb o delu, saj prispeva le k togosti realnih plač. Namesto tega bi bilo potrebno plače povezati z razmerami na lokalnem trgu dela ali na ravni podjetja. Kljub trdnemu padanju od zgodnjih devetdesetih pa je razmerje med minimalno in povprečno plačo še vedno previsoko. Tudi prispevki delodajalcev za socialno varnost so previsoki, kar zavira trend zaposlovanja. Uvajanje izboljšav na področju učinkovitosti agencij za zaposlovanje je pokazalo prve pozitivne rezultate predvsem na področju ustreznosti delojemalca glede na potrebe delodajalca. Še boljši rezultati pa bi se pokazali, če bi na trgu dela povečali konkurenco med javnimi in zasebnimi servisi za zaposlovanje. Prestrukturiranje grškega javnega zaposlitvenega servisa kaže na usmeritve k izboljšavam konkurenčnosti.

Veliko izboljšav, ki bi prispevale k izboljšanju stanja zaposlenosti, je potrebnih na področju izobraževanja, saj se zdi, da je prehod mladine od obveznega šolanja do končnega delovnega razmerja veliko težji kot v drugih državah. Za vse višje in visoko izobražene državljane je potrebno zagotoviti pridobivanje znanja in veščin, ki je veliko bolj usmerjeno h konkretnemu poklicu. Okrepiti je potrebno tudi tehnično usposabljanje, kar bi povečalo učinkovitost bodočega delojemalca in mu odprlo veliko več vrat za zaposlitev. Slednje bi bila lahko ena izmed nalog servisov za zaposlovanje (OECD Economic Surveys, 2001, str. 8).

4.2.5. PRIVATIZACIJA

v zadnjih letih so bile vidne številne spremembe na področju privatizacije velikih državnih podjetij. Odprte so bile poti za večjo konkurenčnost telekomunikacijskih podjetij, a z mešanimi rezultati. Liberalizacija telekomunikacijskega sektorja lepo napreduje z otipljivimi prednostmi tako za potrošnike kot za proizvajalce in ponudnike, ob rasti konkurenčnosti na trgu mobilne telefonije. Helenska telekomunikacijska organizacija OTE je bila prvo javno podjetje, ki je pridobilo večinsko zasebno lastništvo, država pa ohranja manjšinski delež. Domači ladijski sektor, ki mu je dodeljena posebna privatizacijska agencija, mora biti privatiziran še pred koncem leta 2004. Privatizacija grške letalske družbe Olympic Airlines je naletela na številne zaviralne dejavnike po spremembah pogojev, ki so bile posledica 11. septembra v ZDA. Nadaljnje aktivnosti privatizacije so še vedno nejasne. Prehod transportnega sektorja (prevozi s tovornjaki) na bolj liberalen režim je predviden, a bi ga bilo potrebno pospešiti, trenutni pristop je namreč preveč oprezen.

Manj napredka je bilo opaziti pri liberalizaciji sektorja energije. Kljub njegovi delni privatizaciji februarja 2001 ostaja sektor električne energije visoko integriran, na čelu z javno elektro-korporacijo, ki prevladuje pri proizvodnji in distribuciji električne energije. Bistveni napredki so uresničljivi le ob delitvi podjetja na več posameznih sektorjev – proizvodnja, prenos in distribucija elektrike – prav tako kot omogočanje vstopa tretjim osebam v mrežo in razdelitev samega proizvajalnega sektorja največjega podjetja na več delov. Javno elektro-podjetje ima tudi monopolno pravico do izkoriščanja državnih

rudnikov lignita, kar mu omogoča dodaten dobiček kljub zelo konkurenčno postavljenim tarifam električne energije. Slednje ne velja za potrebe industrije. Ovire pri poseganju v proizvodni del tega javnega podjetja so tako ekonomske kot pravno-legalne narave, končni rezultat pa je pomanjkanje konkurence na tem področju. Prva javna ponudba za privatizacijo javnega elektro-podjetja je prispela decembra 2001, z načrtom o postopni, delni privatizaciji podjetja. Celotna privatizacija pa bo lahko predmet pogovorov le, ko bo mogoče ustvariti konkurenčno okolje. Do takrat bo potrebna močna regulacija s strani države, ki bo zagotavljala, da bodo tarife in dostopnost električne energije odraz učinkovitosti, medtem ko se bodo postopno pojavljali pogoji za vstop novih ponudnikov.

Država se je odločila, da bo v okviru proizvodnje energije odprla tudi sektor ponudnikov plina in sicer še pred letom 2006. V pripravah, ki potekajo, je javno podjetje za dobavo naravnih plinov predložilo novo cenovno politiko. Ta bi, ob popolni uveljavitvi, pospešila vstop konkurentov v omenjeni sektor.

Obstoječe komercialne, operativne in/ali finančne povezave med poglavitnimi podjetji v sektorju energije naj ne bi postale ovira za nadaljnje procese. Ob danih ključnih ovirah za zagotavljanje učinkovite konkurenčnosti v sektorju energije je na kratek in srednji rok potrebna močna državna regulacija, ki bi zagotovila doseganje takih pogojev na trgu energije, ki bi na podlagi tržnih cen in pogojev vstopa konkurentov poudarjala učinkovitost ter ustvarila privlačnost sektorja za investitorje. Veliko moč in učinkovito vlogo pri zagotavljanju konkurenčnih rešitev je treba na tem mestu poudariti v povezavi z državnima organizacijama Nacionalni komite za telekomunikacije in Pošta.

Proces liberalizacije finančnega trga je od leta 1990 napredoval in odstranil ovire finančnih posrednikov pri posojilih privatnemu sektorju. Država se je v zadnjih nekaj letih s privatizacijo državnih bank umaknila iz komercialnega bančnega poslovanja in tako zmanjšala število posredno in neposredno kontroliranih bank z deset v letu 1995 na tri banke v letu 2001. V zadnjem času se je proces privatizacije nekoliko upočasnil, večinoma zaradi slabotnega borznega trgovanja na domačem in mednarodnem področju, a je politika še vedno usmerjena k neprekinjenemu procesu privatizacije.

V zadnjem času se je zmanjšala razlika med posojilno in varčevalno obrestno mero, a je še vedno večja kot v drugih EU državah. Delno je to posledica visoke stopnje neaktivnih posojil, kljub bolj sofisticiranemu tveganju pri procedurah obdavčitve. Le-te so morale komercialne banke vzpostaviti najkasneje v roku dveh let od prehoda na EMU. Za ohranitev finančnega sistema v državi so kakršnekoli spremembe v finančnih nadzornih okvirih trenutno stvar tehtnega premisleka. Na splošno lahko rečemo, da je bilo kljub temu, da ostaja še veliko odprtih vprašanj in dela na področju zagotavljanja razvoja močnega in učinkovitega finančnega sektorja, veliko že narejenega in da je ogrodje za nadaljnji razvoj je v veliki meri že postavljeno (OECD Economic Surveys, 2001, str. 14).

4.3. PREHOD NA EMU

21. decembra 2000 je bila nacionalna valuta drahma pripravljena na vstop v EMU 1. januarja 2001, in sicer pri prilagojenem tečaju 340,75 drh = 1 evro. Menjalni tečaj je bil določen po srednjem tečaju dne 15. januarja 2000, skoraj celo leto nazaj, kar je pomenilo 3,5% devalvacijo drahme ob prehodu na evro (Papademos, 1999, str. 2).

Nekateri izvozniki so bili mnenja, da je postavljena pariteta za vstop v EMU previsoka, da bi zagotovila konkurenčnost grških izdelkov in storitev na evropskem trgu, in da bo imelo pomanjkanje rizika menjalnega tečaja in možnost prodaje na večjem trgu po stabilnih cenah več kot negativne posledice. To je bilo res za kakih 60% grške trgovine na EU ozemlju in 15% trgovine z Balkanom, kjer je menjava z drahmo potekala zelo učinkovito in so bile cene že dolgo nazaj zelo dobro postavljene (EIU Country Report, 2001, str. 27).

Na splošno pa je šibkost evra v tistem obdobju v primerjavi z ameriškim dolarjem in japonskim jenom pomenila zelo mešane posledice za grške izvoznike. Izvozniki, katerih cene blaga so bile v dolarjih, na primer cena žita, bombaža, produktov kemične industrije in rafinerij, so imeli korist. Treba pa je priznati, da so bile koristi predvsem odraz stroškov višjih vložkov energije. Predelovalna industrija pa se je morala boriti s številnimi tekmeci, soočena z naraščajočo trgovino na debelo, zapiranjem tovarn in bivšimi izvoznimi cenami. SEV (organizacija delodajalcev) je nekajkrat pozvala grško vlado k liberalizaciji sektorja energetike, da bi se lahko zvišala konkurenčnost in znižale cene energije. Vlada pa je žal že imela enega najnižjih režimov davka na nafto v Evropi, na področju električne energije pa je poskušala maksimizirati profitabilnost monopolnega elektro-podjetja še pred njegovo delno privatizacijo. Vladna politika liberalizacije energetskega sektorja ni pripeljala do tiste konkurenčnosti, ki bi znižala cene s pomočjo tržnih sil.

4.4. PLAČILNA BILANCA

Primanjkljaj v tekoči plačilni bilanci (glej tabelo št. 8) se je visoko dvignil leta 2000. Zahvaljujoč visokim cenam nafte in dvakratnemu povečanju primanjkljaja na računu nafte se je leta 2000 strmo povečal primanjkljaj v tekoči plačilni bilanci. Pričakovani primanjkljaj naj bi dosegel kar 4% BDP v letu 2000, leto prej pa je dosegal 2,6%. Od januarja do avgusta 2000 je zrasla vrednost dolarskega izvoza za kar 19,3% v primerjavi z letom poprej. Največji prispevek ima zopet cena nafte, ki je avtomatično povišala ceno petroleja in njegovih produktov, ki jih Grčija izvažava v Evropo iz svojih štirih rafinerij. Izvoz petroleja se je povečal za 138,5% v primerjavi z letom prej, medtem ko je bilo povečanje nenaftnega izvoza veliko bolj zmerno in je znašalo 4,7% povečanje v primerjavi z letom prej (EIU Country Report, 2001, str. 28).

Uvoz se je leta 2000 povečal za 21,7% v primerjavi z letom prej. Višje mednarodne cene nafte in padanje vrednosti drahme v primerjavi z dolarjem so dvignili vrednost uvoza surovin in produktov petroleja za več kot 120%, medtem ko se je vrednost uvoza vsega ostalega blaga v istem obdobju dvignila za 12,7%. Nenaftni uvoz se je najbolj povečal na področju avtomobilske industrije, kar je bila posledica močnega domačega povpraševanja na podlagi veliko večjega razpoložljivega dohodka prebivalstva v začetku leta 2000 (v primerjavi s prejšnjim letom), pozitivnih sprememb borze in trga kapitala, na katerem se je izražala močna rast investicij.

Močno povečanje trgovinskega primanjkljaja se žal ni ujemalo z rastjo presežka nevidnih prilivov. Padec neto zaslužka turizma kljub povečanemu številu izdatkov je posledica velikega povečanja izdatkov grških poslovnežev za poslovna potovanja v tujino in povečane potrošnje grških turistov. Presežek v bilančnem delu transportnih storitev je hitro rasel, bil pa je rezultat izboljšav na področju mednarodnih ladijskih taks.

Povečanje tekočega plačilno-bilančnega deficita je bilo na finančnem izkazu pokrito s pozitivnim prispevkom postavke rezervnih sredstev, kot rezultat zmanjšanja grških mednarodnih rezerv. Mednarodne rezerve so po poročilu centralne banke konec avgusta 2000 znašale 14,9 milijard ameriških dolarjev, konec leta 1999 pa 18 milijard dolarjev (EIU Country Report, 2001, str. 28).

Kot rezultat visokih zunanjih vlaganj grških podjetij na Balkanu, predvsem v telekomunikacije, energijo, prehransko industrijo in distribucijske mreže, je znašal neto denarni odliv na račun neposrednih investicij 1,4 milijard dolarjev. Investicije v tem letu še niso bile zrele, a so v naslednjih letih napovedovale veliko večje zaslužke, razvidne iz bilance nevidnih prilivov iz plačilne bilance. Neto portfeljske investicije so bile pozitivne do avgusta 2000, kar pa se zaradi slabe situacije na atenski borzi in nižanja donosa državnih obveznic ni moglo obdržati niti do konca leta (EIU Country Report, 2001, str. 28).

4.5. ZUNANJI DOLG

Po močnem porastu v letu 2000, predvsem zaradi konstantnih zelo visokih cen nafte in močnega domačega povpraševanja, je bilo pričakovati, da se bo primanjkljaj v tekoči bilanci zmanjšal v obdobjih 2001–2002. Do leta 2002 naj bi si evro (nacionalna valuta drahma je do tega leta že fiksno vezana nanj) trdno opomogel v razmerju do ameriškega dolarja. To bi prav tako pripomoglo k znižanju uvoznih cen, cene nafte pa bi se ublažile.

Primanjkljaj je bil financiran s kombinacijo javnih in privatnih posojil in neposrednimi ter portfeljskimi investicijami tudi v letih 2001–2002. Ko je Grčija pristopila k Evropski monetarni uniji, tekoči primanjkljaj ni imel več učinka na menjalni tečaj (EIU Country Report, 2001, str. 12).

Tabela 8: Plačilna bilanca – primerjava 1999/2000,
(obdobje januar-avgust, v mio USD)

	1999	2000
Izvoz blaga	5.542,4	6.610,1
nafta	602,2	1.436,5
nenaftno blago	4.940,2	5.173,6
Uvoz blaga	16.568,8	20.170,7
nafta	4.390,3	3.062,8
nenaftno blago	15.178,5	17.107,8
Trgovinska bilanca	-11.026,4	-13.560,5
Storitve – računi	10.552,3	12.683,3
od tega:		
potovanja	5.982,7	6.379,5
transport	2.887,1	4.916,1
Storitve – plačila	5.563,4	7.458,2
od tega:		
potovanja	2.449,8	3.083,0
transport	1.320,6	2.567,0
Bilanca storitev	4.988,9	5.225,0
Dohodek – računi	1.640,7	1.891,3
od tega: investicijski dohodek	1.209,9	1.514,7
Dohodek – plačila	2.186,8	2.579,9
od tega: investicijski dohodek	2.021,7	2.408,6
Dohodkovna bilanca	-546,1	-688,5
Transferi – računi	4.630,5	5.198,5
od tega: vrhovno vodstvo	2.913,5	3.434,2
Transferi – plačila	498,2	612,3
Bilanca transferov	4.132,3	4.586,2
Bilanca nevidnih prilivov	8.575,1	9.122,7
Tekoča bilanca	-2.451,4	-4.437,9
Neposredne investicije	388,4	-1.382,4
Portfeljske investicije	5.904,9	6.503,4
Druge investicije	-977,1	-3.362,0
Sredstva	-2.088,3	643,1
Dolgovi	1.111,2	-4.005,1
Posojila vrhovnega vodstva	-820,5	320,7
Sprememba rezervnih sredstev	-4.489,4	3.592,3
Finančna bilanca	826,8	5.351,4
Izravnava	1.624,6	-913,6
Rezervna sredstva (zaloge)	22.680,6	14.920,1

Vir: EIU Country Report, 2001, str. 29.

5. EKONOMSKA POLITIKA IN VIZIJA PRIHODNOSTI

Boljša makroekonomska podoba je Grčiji omogočila vstop v Evropsko monetarno unijo. Še v prvi polovici devetdesetih je bila rast grškega gospodarstva med najnižjimi v OECD in življenjski standard je bil daleč pod evropsko povprečje.

Aktivnosti so bile ovirane z rastočo inflacijo, visokim vladnim dolgom v OECD okolju in resnimi strukturnimi problemi v večini gospodarskih sektorjev. Z vzpostavljanjem številnih korakov ekonomske politike je bilo ogromno makroekonomsko neravnovesje pod kontrolo, kar je pospešilo tudi celotno gospodarsko rast in izboljšalo podobo Grčije.

Rast proizvodnje je presegla evropsko povprečje že v letu 1996. Kljub upočasnjem izvoznim aktivnostim se te niso ustavile in je pričakovati konstantno rast, predvsem na podlagi močnih investicij in vse močnejšega izvoza. Živahna domača potrošnja vzdržuje svoj rastoči trend, posamezni padci pa se lahko pojavijo le kot posledica nihanja stopnje nezaposlenosti, ki je še vedno previsoka in presega 11%.

Najbolj se je uspeh pri zmanjševanju inflacije pokazal septembra 1999, ko je indeks potrošniških cen padel na 2%. Od takrat se je inflacija sicer dvignila na 4%, zaradi padca učinka menjalnih tečajev in visokih cen nafte na svetovnem trgu, a je inflacija še vedno pod kontrolo (Assessments and Recommendations, 2001, str. 10).

Izvoz naj bi ostal v rastočem trendu še naprej, saj širši evropski trg raste, Grčija pa je veliko pridobila tudi s programi za izboljšanje mednarodne konkurenčnosti. Potrošnja gospodinjstev naj bi se povečevala na račun odpiranja in kreiranja delovnih mest, nizkih obrestnih mer in ponovno naraščajočega potrošniškega zaupanja. Tudi kapitalska poraba se bo bistveno večala. Rast domače proizvodnje naj bi bila najvišja v letu 2001, ko je dosegla 4,5%, tudi v naslednjih letih, ko bo nekoliko padla na naravno raven, a naj se ne bi spustila pod 4%. To naj bi zagotovilo tudi padec nezaposlenosti pod 10%.

Bistvena nevarnost ob močni gospodarski rasti je porast inflacije, ki jo je v prejšnjih letih močno zadrževala tesna makroekonomska politika in omejevanje plač. Dejavniki pa lahko učinkujejo tudi drugače:

- dveletni dogovor o plačah, realiziran maja 2000, na prvem mestu namiguje na ponovno povečanje plač in predvideva prilagajanje inflaciji, če se ta poveča nad stopnjo, doseženo v letu 2001; prav tako ostaja pritisk povečanja plač v hitro rastočih sektorjih.
- na drugem mestu je poudariti fiskalno politiko, ki je bila zelo restriktivna do leta 1999, nato pa je prešla na nevtrarno, in taka naj bi ostala tudi v prihodnjih letih. Vendar pa bo močna gospodarska rast zahtevala tudi na fiskalnem področju nove korake in učinkovite izboljšave pri plačilno-bilančnem ravnovesju.
- na tretjem mestu je omeniti monetarni vidik. Politika trde valute in ohranjanje visokih obrestnih stopenj v preteklih letih so bili največji omejevalni dejavniki, ki so služili kot instrumenti proti inflacijskim pritiskom. Monetarna politika je bila že v jeseni 1999 usmerjena k velikim spremembam na področju zniževanja obrestnih mer z 12% na 6,5% v novembru 2000, da bi uresničili pogoje za vstop v EMU januarja 2001. Menjalni tečaj je padel, razlika med stopnjo dolgoročnih obrestnih mer v Grčiji in evropskim povprečjem je postala zelo majhna, saj se je stopnja kratkoročnih obrestnih

mer v Grčiji izredno znižala. Pričakovati je bilo rast likvidnosti bančnega sistema, ko je Banka Grčije postopno sprostila obvezne bančne rezerve.

Kratkoročni učinki sproščanja monetarne politike so bili v Grčiji manjši kot na Portugalskem, Irskem in v Španiji, saj so grška gospodinjstva veliki neto kreditorji. Ob majhni zadolženosti in hitrem razvoju finančnega trga ostaja veliko prostora za nove vzvode tako na področju gospodinjstev kot podjetij. Povpraševanje lahko ostane na visoki stopnji vsaj še v nekaj prihodnjih letih. Relativno hitra rast kreditov, pritiski na povišanje inflacije in večanje primanjkljaja tekoče bilance kažejo na nekatere nevarnosti (Assessments and Recommendations, 2001, str. 11).

Po ocenah OECD je postala fiskalna politika po letu 2000 nevtralna, s hitrejšo rastjo dohodka od pričakovane, kar je bil odraz reforme davkov v letu 1999 in preteklih spodrseljajev na strani državnih izdatkov. Davki naj bi se po doseženi višini 0,5% deleža v BDP v letu 2001 v nekaj prihodnjih obdobjih še naprej nižali. Kljub davčnemu paketu pa naj bi se proračunska bilanca od leta 2002 dalje izboljšala predvsem na račun cikličnih pridobitev in enakomernih obrestnih plačil. Zaradi ohranjanja močne gonilne sile rasti bi se morala fiskalna politika okrepiti, da bi lahko zadržala naraščajoče nevarnosti rasti. Pridobitve na račun rastočega dohodka ne bi smele biti namenjene dodatni državnim porabi, nadaljnje zmanjševanje davkov pa bi moralo biti v skladu z zmanjšanjem porabe; javni dolg je namreč še vedno previsok. Grška vlada je dala nekoliko preveč optimistične napovedi v zvezi s presežki v plačilni bilanci, vendar je rast BDP tudi sicer zelo visoko ocenjena, pričakovana inflacija pa je na nekoliko nižji stopnji; vse navedeno torej napoveduje rast potencialne proizvodnje. V takem scenariju bi bila potrebna nekoliko bolj restriktivna fiskalna politika. Povečanje potencialne proizvodnje raste zelo hitro, kar vliva optimizem v prihodnjo rast zaposlenosti in produktivnosti.

Ena izmed stvari, ki jo morajo Grki vestno izpeljati, če želijo obvladati pritiske prevelike porabe, je pokojninska reforma, skupaj z reformo zdravstva in javnega vodstvenega kadra:

- medtem ko so reforme iz let 1992 in 1998 omogočile delovanje sistema pokojnin do leta 2005, se niso dotaknile dolgoročnega vzdrževanja novega sistema, ki bi zadržal demografske vplive – staranje populacije, prenizko določene starosti za upokojitev in previsoke pokojnine. Brez temeljito zastavljene dolgoročne pokojninske reforme bo potreben odločen korak na področju davčnega bremena, da bo mogoče pokriti stroške pokojnin. Uvajanje priseljencev v sistem socialnega varstva, kot tudi pridobitve na področju zaposlovanja, lahko na kratek rok ustavijo negativne demografske učinke.
- reforme na področju zdravstva so se le malo premaknile z ničelne točke: 1997 so bile uspešno uvedene nekatere točke zdravstvene reforme, potrebne pa so še spremembe na ravni vodenja bolnišnic in osnovne zdravstvene oskrbe. Prav tako je potrebna večja kontrola nad stroški na teh področjih, saj so se stroški v zadnjih letih precej povečali.
- javno vodenje administracije mora biti nujno izboljšano: vodenje kadrovske aktivnosti javnega sektorja je zelo togo, prav tako so tudi plačila, zato je storitev največkrat izredno slaba in vodi k velikim stroškom poslovanja. Vlada se zaveda, da je nujno potrebno nadgraditi javne storitve.

Smele reforme trga dela so potrebne, da bi izboljšali stopnjo zaposlenosti. Vlada je predlagala povečanje plačil za nadurno delo, obenem pa je zmanjšala učinkoviti obvezni delovni teden s 40 na 38 delovnih ur. Tak pristop lahko vodi k povečanju stroškov dela in zmanjšanju oskrbe z delovno silo, če se obenem ne poveča stopnja zaposlovanja delavcev in uporabijo druga ekonomska sredstva za zmanjšanje nezaposlenosti, predvsem žensk in

mladih, ki so kritična skupina. Od leta 2000 dalje vlada plačuje del prispevkov zaposlenih za socialno varstvo, in sicer za zaposlene z minimalnim osebnim dohodkom. S tem bo dosežena pospešena oskrba z delovno silo, obenem pa bo spodbuda za zaposlovanje in delo izven sive ekonomije. Vlada je prav tako zelo izboljšala javni servis za zaposlovanje ter odprla številne centre za promocijo zaposlovanja. Ob še vedno visoki nezaposlenosti je očitno, da bodo morali učinkovitost aktivnosti na tem področju spremljati. Prvi rezultati pa kažejo, da je potrebno aktivnosti z nezmanjšanim obsegom nadaljevati tudi v prihodnje.

Reforme na trgu blaga naj bi bile usmerjene k pospeševanju privatizacijskega procesa in naraščanju konkurenčnosti. Z novo zakonodajo iz leta 2000 so privatizacijo pospešili. Na prvem mestu je bilo potrebno privatizirati bolna državna podjetja. Ob natančnem pregledu tržnega dogajanja je grška ekonomska vlada ugotovila, da je bila politika konkurenčnosti neučinkovita, predvsem zaradi pomanjkanja strokovnega kadra, ki bi politiko izvajal. Nove pridobitve naj bi bile dosežene na področjih elektro energije in telekomunikacij, veliko subvencij pa je žal še vedno potrebnih na področjih kmetijstva in industrije, za kar pa sredstva pritekajo iz skladov Evropske unije. Ta sredstva je potrebno ponovno pregledati, zmanjšati sredstva za kmetijstvo in jih prerazporediti, na primer iz kmetijskih sektorjev z zelo nizko produktivnostjo drugam.

Liberalizacija telekomunikacijskega sektorja je potekala dobro in je trg odprt za konkurenco že od leta 2001. Cene telefonskih storitev so drastično padle. Konkurenčni pritiski na področju energije, predvsem električne, pa ne kažejo na velike spremembe. Zaradi geografskih in tehničnih razlogov je zunanja konkurenca ovirana, domača pa ni najbolj verjetna, in sicer zaradi neoviranega javnega monopola nad državnimi premogovniki. Pospešene spremembe so potrebne tudi na področju ponudbe plina in vode, katerih cena se mora znižati na raven družbenih stroškov (Assessments and Recommendations, 2001, str. 14).

Po prvih neuspehih na področju davčne reforme, sistem je bil zastavljen preveč zapleteno, je od časa uvedbe davka na dodano vrednost slika drugačna. Reforma je dosegla dobre rezultate tako na področju obdavčenja civilnega prebivalstva kot tudi podjetij, kar je posledično vidno na povečanju državnega dohodka, zato naj bi država nadaljevala na enak način tudi v prihodnje. Kot dodatna naloga pa se je pojavila potreba po učinkovitem obdavčenju onesnaževalcev okolja, kar naj bi dolgoročno vodilo k izboljšanju na področju onesnaževanja ter k večji učinkovitosti izrabe naravnih virov.

Prenovljeno in izboljšano naj bi bilo tudi obdavčenje posestev. To naj bi ob pravilnem načinu odmerjanja davkov prispevalo k velikemu dodatnemu dohodku lokalnih oblasti, saj so davki njihov največji vir dohodka. Dolgoročno bi to pripeljalo k zmanjšanju razlike med lokalnimi izdatki in dohodkom ter povečalo prispevek lokalnih oblasti k izboljšanju grške ekonomije (Assessments and Recommendations, 2001, str. 17).

6. POMEMBNEJŠI RAZVOJNI PROJEKTI

6.1. PROGRAM REGIONALNE PODPORE 2000–2006

Program regionalne podpore (v nadaljevanju: PRP) je bil zgrajen z namenom poglobitve grške integracije v okolje EU. Na podlagi znanja in izkušenj svetovne ekonomije bi PRP v Grčiji uveljavil strukturne spremembe in izkoristil potencialne za doseganje višje produktivnosti in zaposlovanja. Strategija naj bi ustvarila pogoje za višjo dolgoročno rast in konvergenco z EU s ključnim dejavnikom: doseženi BDP na prebivalca. Produktivnost, ki bi zagotavljala dolgoročno rast, je osnova za izboljšanje življenjskega standarda, obenem pa igra ključno vlogo v grški mednarodni konkurenčnosti. Prioritete PRP so usmerjene k investicijam v fizični, človeški in znanstveni kapital, v naravno in kulturno okolje, zdravstvo in nenazadnje teritorialno ravnovesje v razvoju posameznih grških regij. 29. septembra 1999 je grška vlada sprejela plan regionalnega razvoja za obdobje 2000–2006, kjer so bile poglavitne točke: 1. razvoj človeških virov, 2. osnovna infrastruktura, 3. produkcijski sektorji, 4. izboljšanje kakovosti življenja, 5. informacijska družba in 6. razvoj posameznih regij. Regije, kjer se PRP izvaja, pa so naslednje: 1. Vzhodna Makedonija in Trakija, 2. Centralna Makedonija, 3. Zahodna Makedonija, 4. Epir, 5. Tesalija, 6. Zahodna Grčija, 7. Centralna Grčija, 8. Atika, 9. Peloponez, 10. Jonski otoki, 11. Severni Egej, 12. Južni Egej in 13. Kreta. Opis prioritete PRP navaja sedem temeljnih točk, ki so poglavitni cilji programa (Summary of the Community Support Framework, 2002, str. 6):

1. **Razvoj človeških virov in promocija zaposlovanja:** sta ključna za doseganje dolgoročnega razvoja. Aktivnosti vlade so usmerjene k okrepitvi zaposlitvenih možnosti delovne sile z izboljšavami na področju izobraževanja in poklicnega šolanja ter k omogočanju in pospeševanju enakih zaposlitvenih možnosti za vse. Stopnjevatni je potrebno podjetniški duh, tehnološke inovacije in informacijsko družbo. Razširjeno znanje naj bi bilo nova osnova gospodarstva, ki mora biti prilagojeno novim potrebam delovnega trga in ki bi omogočalo doseganje in povečanje primerjalnih prednosti Grčije v sektorjih z visoko dodano vrednostjo. Obenem pa je treba nadgraditi kakovost in znanje v tradicionalnih grških panogah. PRP omogoča aktivno strategijo na trgu dela predvsem s povečanjem učinkovitosti servisov, ki povezujejo iskalce dela z iskalcami delavcev. Eden izmed ciljev je tudi večje zaposlovanje žensk. Z namenom rasti in izboljšanja kakovosti delovne sile bo Grčija promovirala zaključne izobraževalne diplome in spričevala, odprta bo za nove, tržno gnane pristope in bo odprla javne natečaje. Na splošno lahko trdimo, da bodo spremembe na področju človeških virov tesno povezane z evropsko zaposlitveno strategijo. 65% vseh sredstev za razvoj človeških virov bo namenjenih za preventivo pred nezaposlenostjo, 35% za zmanjšanje že nastale. 10% prvih bo namenjenih promociji enakopravnosti obeh spolov in 0,5% bo namenjenih štipendijam in sponzorstvom.

Konkretni prijemi na področju izobraževanja: boj proti opuščanju šole in neuspešnemu šolanju otrok, razvoj šolanja skozi vse življenje, povezovanje izobraževanja s proizvodnjo skupaj z bojem proti operativni nepismenosti in vnašanjem podjetniškega duha med šolanjem, večanje kakovosti dosežene izobrazbe in nadgradnja šolskega in izobraževalnega sistema ter infrastrukture na vseh nivojih.

2. **Povečanje konkurenčnosti** za doseganje konstantne stopnje razvoja: namen tega dela PRP je uveljaviti sistem za podporo poslovnih priložnosti, ki bo na primer ustvaril bolj konkurenčno poslovno okolje v turizmu, predstavil nove zvrsti finančnih storitev in posredništva, na primer posojilne garancije, promocijo šolanja in izobraževalnih aktivnosti na področju gradbenih investicij in opreme ter končno podporo liberalizaciji trga energije.

Konkretni prijemi: promocija in pospeševanje kakovostno orientirane konkurenčnosti, kakovostnih certifikatov, razvoja oddelkov za razvoj človeških virov, modernizacija poslovnih pobud (okoljevarstvene so vključene), posebne aktivnosti v zvezi s srednjimi in majhnimi podjetji, eksperimenti na področju grozdenja podjetij, nadgradnja grške turistične ponudbe, varna preskrba z energijo na podlagi tržnih sil in zahteve po ohranjanju naravnega okolja.

3. **Povezave:** gre predvsem za investicije v transportno infrastrukturo, s poglobitnimi cilji zmanjšanja stopnje periferialnosti glede na EU in zmanjšanja stroškov. Vlada bo: 1. povečala povezovanje s preostalo Evropo in Balkanom, za večje možnosti pri doseganju domače konkurenčnosti in cvetoče trgovine pa bo 2. izboljšala učinkovitost notranjih povezav z ukinjanjem ozkih grl še posebej v glavnih prometnih koridorjih in urbanih območjih. Ob pričakovanem razvoju je potrebno posebno pozornost nameniti racionalnemu vodenju sredstev za varstvo okolja.

Konkretni prijemi: dokončanje železniške osi, nadgradnja zračnega kontrolnega sistema prek celotnega ozemlja Grčije in na obeh grških glavnih letališčih ter izboljšanje mestnega prometnega sistema v Atenah. Poleg navedenega je v načrtu še prenova največjih pristanišč in izboljšanje povezave s cestnimi in železniškimi linijami v notranjost. Potrebno je razširiti podzemno železnico v Atenah in Solunu, s čimer bi izboljšali kritično stanje ob prometnih zamaških teh dveh mest.

4. **Razvoj podeželja in ribištva:** poglobitni cilj je splošna konkurenčnost podeželskih regij na osnovi konstantne in ravnovesne rasti. Osnova je mobilizacija vseh privatnih investicij, skupaj z aktivnostmi podpore ter povečanjem kakovosti, s posameznimi intervencijami države pri poljedelskih postopkih, procesih in trženju proizvodov. Druga prioriteta pa je zaščita naravnih virov in okolja ter uvajanje integriranih programov ruralnega razvoja. V ribištvu je prioriteta modernizacija proizvodnih sredstev in orodij, upoštevajoč pravila za doseganje najvišje kakovosti ter ravnovesnega razvoja tega sektorja.

Konkretni prijemi na področju ribištva: izboljšanje konkurenčnosti in varnosti ribiških ladij, izboljšanje kakovosti in infrastrukture in nenazadnje skrb za zaščito morskega okolja.

5. **Kakovost življenja:** se nanaša na naravno in kulturno okolje, zdravje in blaginjo grškega naroda. Glede okolja bo morala grška vlada slediti evropskim merilom pri določanju kakovosti pitne vode, ki je v marsikaterem delu Grčije velik problem, obenem pa bo morala uvesti spremembe pri ravnanju z odpadnimi vodami. Največji napredek bi bila izgradnja ustreznega sistema shranjevanja trdih in strupenih odpadkov. Prav tako bi morali del aktivnosti na področju varstva okolja financirati iz sredstev, zbranih od neposrednih onesnaževalcev, kar pa še ni uveljavljeno. Inšpektorat za okolje bi moral postati dejaven. Državljansko zavedanje in zavest ter

šolanje na področju varstva okolja bodo prav tako pospešeni. Na področju kulture bodo Grki vlagali sredstva za ohranjanje kulturne dediščine in prav tako razvoj moderne grške kulture. Vlada bo spodbujala samoiniciative za sponzorstva pri večjih multimedijskih projektih. V zdravstvu bodo največje izboljšave vidne na področju reorganizacije zdravstvenih enot, samih zdravstvenih storitev in oskrbe posameznika ter preventive.

Konkretni prijemi: ravnanje s pitno in odpadno vodo, odpadki, zaščita pokrajine in morskega območja, boj proti onesnaževanju zraka in hrupu v urbanih predelih, odpiranje okoljevarstvenih in planskih prostorskih institucij, ureditev zemljiškoknjižnega sistema ter pospeševanje izobraževanja na navedenih področjih. Najmočnejša dela programa zajemata vodo in odpadke.

6. **Informacijska družba:** je ključni faktor razvoja konkurenčnosti grških podjetij in na drugi strani povečanja učinkovitosti vladnih javnih aktivnosti. Cilji se nanašajo na večino področij gospodarstva, kot del širše razvojne strategije. Poglavitni cilj je pospeševanje in promocijo digitalne (računalniške) pismenosti. Obenem je potrebno modernizirati opremljenost javne administracije z računalniško in drugo sodobno opremo ter uvajati digitalne elemente v konkretne gospodarske aktivnosti. Prioriteta pa zajema tudi podporo lokalnim storitvenim podjetjem v okviru liberalizacije trga telekomunikacij.

Konkretni prijemi: uporaba in medsebojno povezovanje najhitrejših mrež, promocija raziskovanja na področju informacijske tehnologije, uvajanje šolanja na tem področju, posebna pozornost pa bo namenjena osnovanju učinkovitega in modernega sistema managementa za program regionalne podpore, ki naj bi postal bodoča paradigma javne administracije v Grčiji.

7. **Regijski razvoj:** zajema cilje razvoja in krepitve posameznih grških regij, kjer je potrebno delovati na področju povečanja konkurenčnosti, gospodarskega razvoja, zaposlenosti ipd. Program bo potekal specifično za posamezno regijo, a v sklopu osnovnih smernic PRP. Največ prizadevanj bo potrebnih na zelo obrobni krajih države, goratih predelih in nekaterih otokih, z namenom doseganja in izvajanja skupne poljedelske politike za vse regije. Sredstva pa bodo namenjena tudi urbanemu razvoju in posebnim regijskim razvojnim programom, ki podpirajo inovacije na navedenih področjih. Med te spadajo tudi vse storitve s področja skrbi za otroke in ostarele ter pospeševanja zavesti o enakosti obeh spolov, predvsem na obrobni območjih. Vsi programi bodo izpeljani kot del celotnega programa, tako da manjši projekti ne bodo izstopali. Aktivnosti bo podpirala vlada na regionalnem nivoju, še posebej kar se tiče mreže in infrastrukture, ki zadeva celotno regijo.

Konkretni prijemi: 1. razvoj in inovacije na področju kulture v regijah in ustvarjanje produktivnega okolja, 2. v okviru programa urbanističnih inovacij bo posebna pozornost namenjena slabše razvitim urbanim regijam, 3. ruralno-lokalni razvoj, 4. intervencije na regionalnem nivoju, s poudarkom na posameznih mrežnih in infrastrukturnih rešitvah, ki bi pomenile rešitev za celotno regijo, 5. zaščita in razvoj kulturnih in okoljevarstvenih virov.

6.2 RAZVOJ MAJHNIH IN SREDNJE VELIKIH PODJETIJ

Zaradi naraščajočih tehnoloških kapacitet v Grčiji in globalizacije finančnega okolja so majhna in srednje velika grška podjetja (MSP) soočena s številnimi izzivi, ki so ustvarili potrebo po politiki, ki jih bo urejala. Podjetniško okolje je zaznamovano z internacionalizacijo trga, specializacijo zahtev kupcev, močno konkurenco in življenjskim ciklom izdelkov, ki se močno krči. Konkurenčnost v novo nastalih razmerah je odvisna od zmožnosti prilagajanja novemu okolju. MSP se morajo teh sprememb zavedati, v njih najti nove možnosti in se prilagoditi novim standardom. Država mora izboljšati svoje aktivnosti na področju razvoja teh podjetij.

Cilji pri razvoju MSP:

- ustvarjanje vodstvenega administrativnega okolja za MSP;
- olajšanje poti do finančnih sredstev razvojnih skladov;
- spodbujanje podjetništva in nastanek številnih novih podjetij, s ciljem povečanja stopnje zaposlenosti;
- nastanek posebnih vladnih struktur za podporo podjetniških aktivnosti, ki bi zmanjšale informacijski prepad med MSP in prispevale k nadgradnji poslovne kulture skozi priskrbljene svetovalne službe;
- merila za okrepitev MSP v predelovalni in turistični dejavnosti, z namenom pomoči pri tehnološko-operativni modernizaciji in izboljšanju njihove konkurenčnosti ter uvedbi integriranega, dovršenega poslovnega načrtovanja;
- prekinitvev digitalno osamitev MSP in uvedbi informacijske in komunikacijske tehnologije glede na uvedene poslovne strategije MSP;
- promoviranje grozdenja MSP;
- okrepitev in ustvarjanje nove infrastrukture z namenom racionalne organizacije in razvoja produkcijskega procesa ter omogočanje izrabljanja konkurenčnih prednosti, ki nastajajo v industrijskih območjih posameznih regij.

Koraki na poti izvajanja politike urejanja in podpore MSP:

1. **Izobraževanje na področju podjetništva in podjetniške iniciative:** V Evropi se posameznik o podjetništvu uči že zelo zgodaj v procesu šolanja. Na stopnji gimnazij in univerz pa naj bi se učili le še o specifičnih primerih in modelih sodobnega podjetništva. Potrebno je poučiti in motivirati mlade ljudi ter močno podpreti njihove ideje. Prav tako je potrebno povečati kakovost izobraževanja. K promociji podjetništva mladim sodi tudi promocija ženskemu delu populacije.
2. **Cenejši in hitrejši začetek:** stroški odpiranja novega podjetja gredo v smeri najbolj konkurenčnih v Evropi. Države z največjimi zamudami in najzahtevnejšimi ter trajajočimi procedurami pri odobritvi za ustanovitev novega podjetja morajo dobiti spodbudo za dohajanje najhitrejših. Grška vlada je na tem področju ukinila kar nekaj korakov in vpletenih institucij pri pridobivanju licenc za novo podjetje. S 13 korakov je postopek skrajšala na 6, s 45–50 potrebnih dni je čas skrajšan na 4–8, prav tako so se znatno zmanjšali stroški ustanovitve. V veliko pomoč so tudi številni internetni portali, ki olajšajo postopek vloge in izračuna davkov in drugih izdatkov pri odpiranju novega podjetja.
3. **Izboljšana zakonodaja in regulacija:** proučiti je potrebno vpliv zapletene zakonodaje in regulacije na nastajanje in obstoj MSP. Prav tako bi morala biti MSP izključena iz številnih administrativnih obveznosti, ki jih narekujejo predpisi.

4. **Dostopnost strokovnega izpopolnjevanja:** za potrebe MSP je potrebno povečati dostopnost strokovnega izpopolnjevanja, predvsem na področju dodatnega finančnega izobraževanja, na področju doseganja konkurenčnosti podjetja, internetne tehnologije ipd. Akademske in tehnološke institucije, raziskovalni centri, gospodarske zbornice, zasebne izobraževalne institucije in podjetja se bodo lotili navedenih aktivnosti. Na voljo pa bo tudi veliko več tržnih informacij kot rezultat raziskav. Aktivnosti bodo na voljo tudi na internetu.
5. **Izboljšanje dostopa do internetnih virov:** zajema od izobraževalnih tem na tem področju do možnosti e-poslovanja. Omogočena bo tudi povezava vseh javnih storitev z digitalno mrežo, imenovano SIZEFIX, ki bo omogočala izvajanje storitev brez fizične prisotnosti vpletenih strank. Mreža bo imela poseben pomen v geografsko zelo oddaljenih regijah.
6. **Večji izplen na posameznih trgih:** nekatere spremembe so potrebne na dejanskem notranjem trgu, saj mora biti ta 'uporabniku prijazen' tudi za MSP na kritičnih področjih. MSP mora biti zagotovljen razvoj na področju elektronskega poslovanja, telekomunikacij, javne preskrbe in križnega plačilnega sistema. Istočasno pa morajo pravila evropske in nacionalne konkurence veljati na tak način, da imajo MSP vse možnosti za vstop na nove trge in tekmovanje s konkurenco v poštenih pogojih. Na področju kakovosti pa bo Ministrstvo za razvoj sodelovalo pri 6000 projektih, ki bodo v postopkih pridobivanja certifikatov kakovosti: ISO-9000, ISO 14001, EMAS (za okolje), HACCP (za prehranske izdelke) in BS_OSHAS-18001 (za higieno in varstvo pri delu).
7. **Davki in finančne zadeve:** so usmerjeni k spodbujanju odpiranja novih MSP, nagrajevanju poslovnih uspehov MSP, ustvarjanju pogojev za kreditiranje, zmanjšanju finančnih spekulacij, dostopnosti finančnih sredstev različnih skladov tudi za MSP ipd.
8. **Povečanje tehnoloških kapacitet:** gre predvsem za združevanje možnih tehnologij MSP oziroma uvajanje skupne tehnologije, kjer je to mogoče. Postopek ni omejen le na področje ene države, temveč na celotno Evropo. V konkretnem primeru so tehnologije najbolj združljive pri informacijskih procesih, komunikacijah, biotehnologiji, novih materialih in podobno.
9. **Razvoj močnejše in bolj učinkovite predstavnosti interesov MSP v EU ali na nacionalnem področju:** je zadnja izmed naštetih aktivnosti programa, zajema pa aktivnosti stalnega spremljanja, kako so zastopani in predstavljeni interesi MSP na različno velikih trgih. Ena izmed nalog pa je tudi ugotavljanje, na katerih področjih se grška konkurenčnost nahaja veliko za evropskim oziroma ameriškim povprečjem.

6.3 OLIMPIJSKE IGRE 2004

Dinamični razvoj grškega gospodarstva v zadnjih letih in izboljšanje možnosti so ustvarili še posebej zanimivo okolje za zunanje investitorje. Stabilno okolje, kot posledica vstopa v EMU, in evro valuta, olimpijske igre 2004, uspešno izvedene strukturne spremembe s strani vlade, financiranje z naslova programa občinske podpore, sestavljajo zanimiv paket priložnosti za večje investicije v Grčiji, še posebej v času, ko se globalni trg poskuša rešiti iz obdobja splošne recesije.

Olimpijske igre 2004 so največje področje javnih investicij v tem obdobju. Celotni proračun za priprave na igre bo 5,6 milijard evrov, vključujoč tako prispevek EU kot privatnega kapitala. Pričakujejo, da bodo pozitivni rezultati vpliva iger na celotno gospodarstvo zelo vidni. Grki pričakujejo okrog 2 milijona turistov samo v času iger, izplen nacionalne industrije pa naj bi se v obdobju 2000–2004 povečal za 755 milijonov evrov. Največji del tega naj bi ustvarili s sponzorstvi in na podlagi promocije na mednarodnem prizorišču. Grška gradbena podjetja morajo do poletja zaključiti svoje projekte v skupni vrednosti 700 milijonov evrov, prav tako pa so dramatično zrasle potrebe na področjih telekomunikacij in transporta.

7. SKLEP

Grčija je bila in je še vedno veliko prometno središče, ki ima zaradi svoje strateške morske lege in močnih prometnih ladijskih povezav na meji med Evropo, Azijo in Afriko številne odprte možnosti. Po drugi strani pa ji geografska razpršenost, velika nerazvitost krajev, oddaljenih od peščice velikih mest, slaba notranja komunikacija in državna koordinacija ter prepočasno sledenje modernemu tehnološkemu in informacijskemu napredku razvitih članic EU povzročajo dejansko slabše ekonomsko stanje od potencialnega. Zato pa ostaja veliko odprtih možnosti za nadaljnji razvoj in napredek.

Od zgodnjih devetdesetih let je grška vlada dosegla velik napredek pri vzpostavljanju makroekonomskega ravnovesja. Največji uspeh je bil viden ob vstopu Grčije v Evropsko monetarno unijo januarja 2001. Gospodarska rast in inflacija sta zdaj na zadovoljivi ravni, še vedno pa ostaja veliko izzivov, ki čakajo vlado v prihodnje. Prihodnja rast lahko privede k nevarnim inflacijskim pritiskom. Nevtralna fiskalna politika bi morala biti aktivnejša, zmanjšanje davkov pa le na tistih področjih, kjer obstaja vzporedno tudi zmanjšanje porabe.

Državni izdatki so bili nepredvideno povečani zaradi neuspešno izvajanih reform na področju pokojnin, zdravstva in državne administracije. Pri vseh treh bodo potrebne še velike spremembe, ne le z namenom povečanja učinkovitosti javnega sektorja, temveč tudi zaradi doseganja in ohranjanja zadovoljivega primarnega presežka, ki bi zagotovil hitro pokrivanje javnega dolga. Ta naj bi padel na 60% BDP do leta 2010.

Strukturne reforme prav tako niso pokazale zadovoljivih rezultatov. Davčna reforma je sicer nekoliko poenostavila in spremenila davčni sistem, a daleč od učinkovitega, saj je na prvem mestu treba razširiti osnove za davke in obenem zmanjšati davčno stopnjo.

Z znižanjem tistega dela plač, ki ne pokriva plačila samega dela, in sicer plačilo za socialno varstvo, je vlada dosegla povečanje števila potencialnih zaposlitev in delovnih mest. Učinkovitost in togost trga dela je potrebno še izboljšati oziroma odpraviti.

Proces privatizacije je prinesel uspehe na področju telekomunikacij, zataknilo pa se je predvsem na področju energije. Politika mora biti v tem sektorju bolj brezkompromisna in trda, če želijo doseči rezultate.

Dodatne strukturne reforme, skupaj z makroekonomsko disciplino, povečujejo potencialno rast proizvodnje in prispevajo k hitrejši rasti dohodka na prebivalca, ki se bliža evropskemu povprečju. Z novim gospodarskim razcvetom, prihajajočimi sredstvi iz skladov EU ter velikimi možnostmi na Balkanu, z oživljenim izvozom in s pripravami na olimpijske igre 2004 Grčija gleda v svetlejšo prihodnost, če bo le znala izkoristiti številne dane možnosti.

8. LITERATURA

1. Assessments and Recommendations. OECD. [www.oecd.org/dataoecd/8/31/1827825.pdf], 26. 1. 2004.
2. Economic & Market Analysis. Athens: National Bank of Greece S.A., avgust–september 2002. 24 str.
3. EIU Country Report 2001. Bk: The Economist Intelligence Unit Limited, 2001. 29 str.
4. EUBFN: Country Profile – Greece. EUBFN. [http://www.eubfn.com/arts/greece.htm]. 20.3.2004. 8 str.
5. Galpin Richard: Olympic Games Athens 2004. BBC News. [URL: http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3212205.stm], 27. 01. 2003.
6. Jare Marko: Grčija – Kako izboljšati trgovinsko sodelovanje. Podjetnik, Ljubljana, 2000, 4, str. 72–74.
7. Komatar Primož, Sočan Lojze, Verbič Boris, Zager Miran: Gospodarski razvoj Grčije in njena blagovna menjava z Jugoslavijo. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1988. 219 str.
8. OECD Economic Surveys: Greece. Paris: Head of Publication. Service OECD, 1990. 115 str.
9. OECD Economic Surveys: Greece. Paris: Head of Publication. Service OECD, 1991. 105 str.
10. OECD Economic Surveys: Greece. Paris: Head of Publication. Service OECD, 2001. 167 str.
11. Papademos Lucas: Greece and the Euro. Athens: Bank of Greece, 1999. 3 str.
12. Rakar Janez: Ekonomska politika Grčije. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 57 str.
13. Staff Report for the 2003 Article IV Consultation. Washington D.C.: International Monetary Fund, 2003. 41 str.
14. Summary of the Community Support Framework: Greece 2000–2006. Athens: European Commission, 2002, str. 1–16.
15. Thomadakis B. Stavros: Developments in the Economy and the Capital Market. Athens: Hellenic Capital Market Commission, Annual Report 2002, 160 str.
16. World Factbook, Country List: Greece. [http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html], 21. 1. 2002.

9. VIRI

1. 1999 OECD Publications and Information Centre, 2000 Gale Group. [URL: http://www.findarticles.com/cf_dls/m4456/1999_Dec/59014339/p2/article.jhtml?term=], 29. 1. 2004.
2. Ekonomsko-poslovna fakulteta: Denarna in ekonomska politika EU. Seminarska naloga. Maribor: Univerza v Mariboru. [URL: http://epf-se.uni-mb.si/tep/2003/sbul/Index_datoteke/Seminarska%20naloga.htm#_Toc56586304], 27. 1. 2003.
3. Europa: Gateway to the European Union. [URL: http://europa.eu.int/abc/maps/index_en.htm], 15. 3. 2004.
4. Evropska unija. [URL: http://europa.eu.int/abc/maps/members/greece_r_en.htm], 15. 3. 2004.
5. Greece Now: Privatisation Progress: Economic Review of Structural Reform in 2001. Greece Now Project 2001. [URL: <http://www.greece.gr/BUSINESS/OnCourseForEMU/privatisationprogress.stm>], 27. 1. 2004.
6. IIASA Maps: Demography: Greece's Population Density: a Digital Elevation Model (DEM) With Overlay of Stable Night Lights. [URL: http://www.iiasa.ac.at/Research/ERD/DB/mapdb/map_3.htm], 20.3.2004.
7. IMF Concludes 2003 Article IV Consultation with Greece, Washington D.C.: International Monetary Fund, (68)2003, 3. 4 str.
8. Jare Marko: Grčija. Ljubljana: GZS: Oddelek za mednarodno sodelovanje, 29. november 2001. 2 str.
9. Mertzanis Harilaous: The Growth and Regulation of the Capital Market in Greece. Athens: Capital Market Commission: Department of Research, 1998. 27 str.
10. Mertzanis Harilaous: Euro and Greece. Athens: Hellenic Capital Market Commission, 2001. 19 str.
11. Ministry of Foreign Affairs, : The International Development Cooperation policy of Greece and the case of the HiPERB, Athens: MFA. [URL: http://www.mfa.gr/print/english/foreign_policy/index.htm], 20.3.2004.
12. Papademos Lucas: Privatisation. Greece Now Project 2001. [URL: <http://www.greece.gr/BUSINESS/OnCourseForEMU/Papademos.stm>Greece and the Euro], 27. 1. 2004.
13. Privatisation and Industrial Relations: The Case of Greece. [URL: www.eiro.eurofound.eu.int/1999/12/word/gr9909153s.doc], 27. 1. 2004.
14. Recent Public Management Initiatives in Greece. [URL: http://www1.oecd.org/puma/focus/compend/gr.htm#Restructuring_administration_levels_and_roles], 27. 01. 2004.
15. South Eastern Europe&Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin: Slovenia. Athens: National Bank of Greece S.A., (8)2002, 3. 16 str.
16. Stournaras Yannis: Greece in the Euro Zone. Greece Now Project 2001. [URL: <http://www.greece.gr/BUSINESS/OnCourseForEMU/stounara.stm>], 27. 1. 2004.
17. [URL: www.ir.iid.edu], 16.5.2001.

10. SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Project on Ethnic Relations – Projekt etničnih odnosov

International Olympic Committee – Mednarodni olimpijski komite

Community Support Framework – Program občinske podpore

Public Natural Gas Company – Javno podjetje za dobavo naravnih plinov

Public Power Corporation – Javno elektro-podjetje

Employment Promotion center – Center za promocijo zaposlovanja